

בעזהש"ת

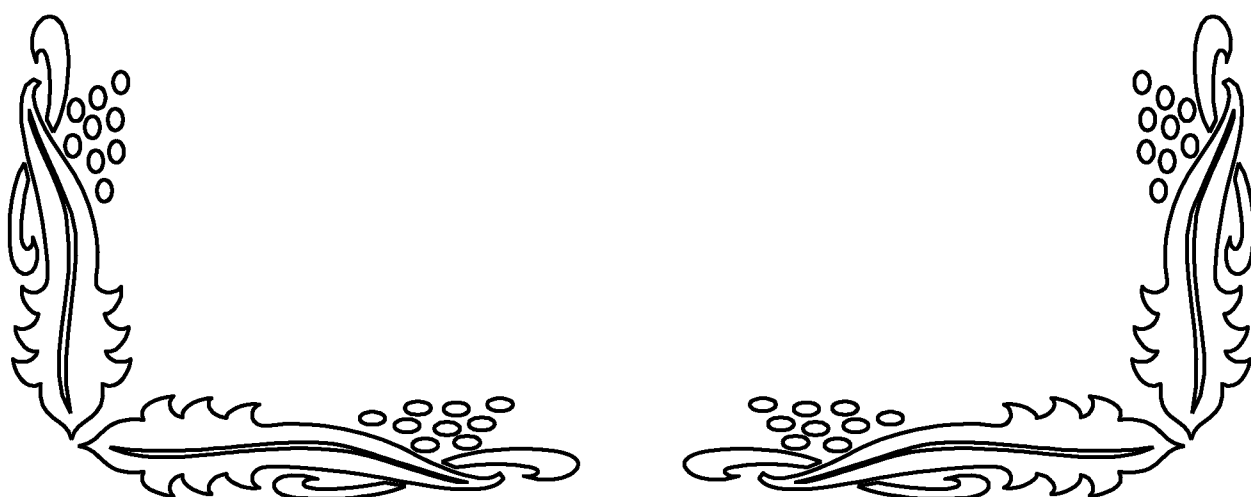
הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

אוצר מאמרים

לפסח

מאמר "הכנה לפסח"

ומאמר "כאילו הוא יצא ממצרים"

י"ל ניסן תש"ע

אוצר מאמרים על חג הפסח
מאת הגה"צ דתהלות ישראל שליט"א
מורה"ר ר' אהרן צבי רומפלער שליט"א

מאמר הכנה לפסח
נאמרה לקראת חג הפסח תשנ"ה

מאמר כאילו הוא יצא ממצרים
נאמרה לקראת חג הפסח תשס"ב

להשגת הקונטרס - לתרומות והנצחות
אצל מכון אור ישראל" רחוב שרעבי 20 ירושלים
טל' 057-310-3547

"מאמר הכנה לפסח"

בגמרא איתא (פסחים ו.) שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלוש ימים, הענין הזה הוא במיוחד אצל חג הפסח הממשמש ובא, וכל אחד יודע הצורך של ההכנה, ורצונו של כל אחד להכין את עצמו לקראת החג. וידוע מה שמביא החיד"א בשם זקינו בעל "חסד לאברהם", דשלושים יום קודם הפסח מתחיל הבחי' של יציא"מ הפרטית של כל איש ישראל, דבכל לילה מליל שאחר פורים והלאה, מוציא הקב"ה נשמות ישראל מבחי' מצרים חלק א' משלושים, וכן הוא בכל הלילות שעד החג, שאז נגמר היציאה בשלימות, לכן יש כבר חיוב של לימוד מעניני החג, מן שלושים יום קודם, כיון דמאז יש כבר אתחלתא דגאולה, לכן מאז הוא הזמן לזה. ובתורה עצמה כבר מצינו ענין ההכנה ליום חגנו, כמ"ש (שמות י"ב, ג') בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו', עכ"פ חזינו בהדיא מכל הנ"ל גודל מעלת ענין הכנה דרבה.

ומהו הענין של הגאולה, שעל זה אנו עושים הכנה בכל שנה ושנה, ידוע מה"קדושת לוי" דבכל שנה בהגיע זמן היו"ט מתעורר הענין שהי' באותו יו"ט, וחוזר וניער בכל יו"ט הנס והישועה של היו"ט. ואיתא ב"מאור עינים" דבר נפלא, דאפילו שיש פעם אנשים שאינם מרגישין בעצמם ענין הגאולה המתעורר בכל שנה בזמן יציאת מצרים, אעפ"כ לאמיתו של דבר שייך הגאולה אצל כל אחד ואחד מישראל במקצת עכ"פ, רק זהו בכל אחד לפי מדרגתו, משל למה הדבר דומה לאחד שנפל לתוך בור עמוק של טיט ורפש, ורוצים להוציאו משם, אזי כל זמן שמושכים אותו, אע"פ שאין ניכר שהוא יצא משם לגמרי, מ"מ מצילים אותו בזה שעכ"פ אינו טובע יותר, שהרי נפל לתוך בוך שהוא עומד וטובע שם יותר ויותר, ואם עומדין ומושכים אותו לחוץ, אז לכל הפחות אינו טובע יותר עמוק, ובזה מצילים אותו מלטבוע לגמרי, כמו"כ אילו לא היה בכל שנה יציא"מ, אז כשמגיע ליל פסח היו כבר משוקעים באיזה מקום שהוא, ולא היו יכולים להחזיק מעמד בגלות כלל, זאת אומרת ברוחניות, וא"כ נס גדול הוא לנו שיש יציא"מ בכל שנה, ובכן אפילו איש כזה שאינו זוכה לצאת מהגלות לגמרי, או להתעלות, עכ"ז עכ"פ הוא ניצל מלטבוע יותר, דהיינו שמגבי' אותו קצת שלא יוכל לירד כ"כ עמוק, ובלא זה לא היו יכולים להחזיק מעמד.

נמצא כי זה ברור שכל אחד מקבל איזה בחינה של יציא"מ, ומובן שזה תלוי בהכנת האדם, שכפי שמכין א"ע יותר, כך מקבל בחינה יותר גבוהה,

ועכ"פ מחויבים להאמין שסוף כל סוף יש לכל א' ואחד עם מה לשמוח, "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", היינו כי צריך להאמין שהוא באמת יוצא ממצרים בפועל ממש, לכן צריך כל בר ישראל לשמוח בליל הסדר עם ה"יציאה" שהוא מקבל, ואין משנה איזה מדרגה הוא מקבל מזה, דהלא דבר מה בוודאי מקבל, וזה המשהו הלא הוא יקר מאד, ושווה לאין ערוך, ובזה לבד אפשר לשמוח הרבה, משל למה הדבר דומה לאדם המוצא מציאה גדולה בשוק, והוא אוצר גדול והון רב, ומצטער על שלא מצא אוצר יותר גדול, כמו חבירו, האם בשביל הריוח של האחר לא ישוה לו מציאתו הגדולה, ופשוט שעליו לשמוח בעושרו הרב שהוענק לו, כמו"כ מחויב כאו"א לשמוח בליל הסדר עם היציאה שנמצא אצלו.

הנה כרגיל כ"א חושב אודות ההכנה, שהרי כ"א רוצה להכין א"ע, ולפעמים אנשים מסובכים בזה, ובפרט העוסקים בעבודת השם, האיך להכין א"ע, ואל מה יכין א"ע, כ"א יודע שבלייל התקדש חג יורד השפעה של אורות גדולים, וכ"א רוצה לקבל מאותן האורות, ממילא מתחילים לחשוב האיך להכין א"ע, ולפעמים מביטים בספרים וחוטפים מימרא פה ושם, אבל אינם יודעים מה לקבל, ואינם יודעים ג"כ היאך לקבלם, אבל האמת הוא דהנה יש חילוק בין חג הפסח לשאר מועדים, והגם דהענין שאני רוצה להזכיר ישנו בכל מועד באופן חלקי, אבל עכ"פ בפסח הוא ביתר שאת ויתר עוז. מצינו בפסוק דחג הפסח נקרא בשם שבת כמ"ש (ויקרא כ"ג-ט"ו) "ממחרת השבת", וה"בני יששכר" מסביר דלכן נקרא כך, מפני הענין שיש בו הדומה לשבת, דידוע החילוק בין יו"ט לשבת, דבכל יו"ט הוא בבחי' מקדש ישראל והזמנים, דקודם צריכים להכין א"ע עם מצות החג כמו שמסביר ה"קדושת לוי", ובזה ממשיכים על עצמם השפעת היו"ט, משא"כ שבת הוא קביעא וקיימא, ומתקריא אתערותא דלעילא, שאפי' אין מכינים א"ע, עכ"ז באה ההשפעה של שבת בשווה על כל העולם, ומובן דיש חילוק כמה האדם לוקח מזה, וזהו (עבו"ז ג' ע"א) "מי שטרח בע"ש יאכל בשבת", מ"מ השבת נמצא כאן, משא"כ ביו"ט צריכים להמשיך ההשפעה של קדושת יו"ט, אבל קדושת שבת באה ממילא, ורק כמה שהוא קונה מזה, וכמה שישאר אצלו על כל השבוע זה תלוי בהכנת האדם, וחג הפסח הוא ג"כ כך ואולי עוד בבחי' יותר חזקה, דבפסח הי' ענין של יציאת מצרים שהי' לגמרי אתערותא דלעילא, וכהיום ג"כ יש היציאה שמוציאים את כאו"א בעל כרחו מבחי' של מצרים.

משל למי שצריך להכין לעצמו אוכל, ויש חילוק גדול בין כשאדם יודע שצריך להיכנס ל"רעסטוראנט" ולבקש אוכל והוא צריך רק להזמין מה שרוצה, אבל האוכל הוא מוכן כבר, הוא בוודאי ניקל יותר מכשהוא צריך להכין הכל בעצמו. והנה פסח הוא ענין שבאמת יורדים האורות מעצמן, ורק האדם צריך להתאים א"ע לזה, והיינו כמו כשמחלקים אוכל למשל, צריכים להביא כלי שיהי' לו במה לקבל את האוכל, אבל א"צ לעשות בעצמו לזה, ורק מהו החלק שצריכים לעשות, לא יותר מלידע להושיט היד, או להכין כלי, ופשוט שגם צריכים לדעת מה שצריכים להכין, היינו אל מה צריכים להכין א"ע, דפערם יש שמחלקים כסף, ופעם אוכל, ואיכא נפק"מ טובא האיך שצריכים להכין א"ע, דלכסף צריכים להכין כיס, ולאוכל צריכים להכין כלי אוכל, מ"מ מה שצריכים לקבל מקבלים ממילא, וצריכים להתאים א"ע להיות ראוי לקבל.

גם צריכין לידע האיך מכין האדם א"ע, ע"ז יש כמה וכמה ענינים, ואני רוצה להזכיר כמה נקודות שנוגע מאד, וברגיל הוא נוגע בתקופתינו בפרט, שאנשים אין להם פנאי, ואין אנו הבעלי מוחות כלפנים, לכן מצוי ענין של מעשה יצר, שהיצה"ר בא ועושה כרגיל קודם יו"ט מתוח עצבים ובדאגות, ויש שיש להם דאגות גשמיות, מזה אין אנו מדברים, אבל בפרט בזמנינו עושה היצה"ר שהאדם יהי' מלא דאגות וטירדות כדי שילקחו מאתו כל הישוב הדעת הרחבת הדעת, ממילא א"א לו ממילא להגיע למשהו, ואפי' אדם שעושה בעבודת השם, ג"כ בא היצה"ר וכרגיל מטריד את האדם בדאגה שחושב שאין הוא מוכן כראוי, ושהוא אינו יודע האיך להכין א"ע, וממילא נעשים כ"כ מודאג, שזה לבד כבר מפריע לו שמחת החג, ומאחר שאין לו שמחה ביו"ט א"א לקבל ההשפעה של יו"ט, נמצא ברור שזהו מעשה יצר, ברם מה צריך האדם לעשות אינו קשה כ"כ, רק צריך קצת ללמוד, שלידע קצת מה לעשות אינו דבר קשה כ"כ.

ראשית מה שאני רוצה להקדים בדרך צחות שיש ענין לחלק קמחא דפסחא, כדי לשמח העניים קודם יו"ט וירגישו א"ע בני חורין, ולעולם בכל יו"ט יש מצוה, ובפרט בחג הפסח כמבואר בשו"ע, ואפשר גם לקיים ואני רוצה לקיים מצוה דקמחא דפסחא לחלק שזהו דבר שאפשר ליתן גם לעשירים, בפרט בזמנינו, כמו שארז"ל (נדרים מ"א ע"א) אין עני אלא בדעת, דעני הגדול ביותר הוא עני בדעת, ומה נקרא דעת, "ישוב הדעת", דכשאינו לאדם ישוב הדעת שאינו יודע מה לעשות חסר לו בישוב הדעת, ומצוה גדול של חסד הוא כשיכולים לשמחו.

מספרים על ה"דברי חיים" זיע"א שפעם בערב סוכות חילק הרבה צדקה, דאיתא בשם האר"י ז"ל דיש לחלק הרבה צדקה בערב סוכות, ופעם קרה שכבר חילק הכל מה שהי' לו ואחה"צ כשהלך למקוה עבר עני א' על הדרך, קרא הד"ח לאחד מאנשיו שהוא רוצה ללוות ממנו חמישים זוז, ומשכון משהו עבור זה, וא' ממקורביו רצה לחקות את מעשי הד"ח עם החמישים זוז, וראה שעבר שם עני א' וקראו ונתנם לו, והוא היה ממקורביו לכן הרשה א"ע לשאול את הד"ח מה הי' צריך הרבי להוסיף עוד, הלא היהודי יש לו כבר כל, הלא הרבי בעצמו כבר נתן לו וכ"ז כבר שלח לו על יו"ט, וכבר מוכן לו הכל על יו"ט, ומה ראה הרב לנחוץ כ"כ ללוות חמישים זוז לפנות ערב ולמשכון משהו כדי ליתנם לזה על יו"ט, והשיב לו, אני אסביר לך, אמת שהיהודי הזה יש לו הכל על יו"ט, אבל כל השנה הוא עני ולרש אין כל, אבל הנה כל יהודי הוא בשמחה ביו"ט, דבליל יו"ט בא לביתו ומוצא שלחן ערוך וכו' והכל מזומן לסעודה, וגם יודע שאע"פ שהוציא הרבה כסף על יו"ט אינו מודאג, שאחר יו"ט יפתח חנותו וירויח הלאה ויהיה הכנסה, ולכן אינו דואג, אבל היהודי הזה כשמיסב ביו"ט אמת שיש לו הכל אבל אינו יכול להיות בשמחה כיון שיודע שאחר יו"ט אין לו כלום, דקודם יו"ט מרחמין עליו ושולחין לו, אבל אחר יו"ט מתחיל כבתחלה ואין לו כלום, ומודאג מאוד וא"א להיות לו שמחת יו"ט, לכן כשאני נתתי לו החמישים זוז הוא יודע שעכשיו יש לו הכל, ואת הכסף הזה לא יוציא על יו"ט אלא יניחם על אחר יו"ט, ומעתה יהי' בשמחה ביו"ט מאחר שיודע שכבר יש לו משהו בכיסו, ויש לו עכ"פ להסיק כל החורף, ואין לך השגה בגודל המצוה מהו להרגיש שמחת יו"ט ליהודי.

לכן רוצה אני ג"כ לקיים בעזהשי"ת המצוה של קמחא דפסחא באופן שיוכל להיות שמחת החג, אפי' יהודי שהוא עשיר שחסר לו שמחת החג יוכל ג"כ להיות לו שמחת החג.

דיברנו מתחילה שמסתובבים קודם יום טוב עם דאגה, וכשבאים ליו"ט יש להם עדיין הדאגה אז מפריע כל שמחת החג, והאמת שהוא מ"ע דאורייתא להיות בשמחה ביו"ט, נמצא דלפעמים יכול היצה"ר לעשות שידמה כמו ענין של התעוררות ותשובה ועבודת השם, ולמעשה הוא רק מעשה יצר, שהוא עוד מפריע לעבוה"ש, ובכלל יש כלל וכ' ברמב"ם ובהקדמונים דא' מעיקרי יסודות בעבוה"ש לעשותו בשמחה, ומבואר בספה"ק דעיקר מדידה של חשיבות המצוה כמה היא עולה למעלה, וכמה שכר מקבלים בעבור זה, היא לפי שמחת המצוה,

כך מודדין בשמים איכות המצוה, וזהו א' מעקרי יסודות של עבודה"ש, ולכך מובן שמחויבים להניח כל הכוחות שיוכלו לקיים עיקר החלק של המצוה.

וראשית דבר שאני חושב שצריכים לידע הוא מהו ענין היו"ט שדיברנו שנגאלין בכל שנה, במה נגאלין, וכמש"ל דכשיודעים מה שעומדים לחלק פה, צריכים לדעת מה להכין, אם כוס או צלחת, והאיך יתאימו א"ע להיו"ט.

מתחילין את ההגדה "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", יש ב' פשטים בראשונים, די"א כמו שנראה בפשטות שהוא ע"ש "שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ", אבל שאר ראשונים מקשים ע"ז הלא זה הי' בצאתם ממצרים, ואנו אומרים די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, לכן כתבו מקצת ראשונים דכל הזמן של שיעבוד מצרים לא הניחו אותם המצרים לאכלם חמץ, מפני כמה טעמים, ראשית שלא רצו שיבלו הזמן עד שיחמיץ העיסה, ומצה יכולים לאפות יותר מהר, ויהי' להם יותר פנאי לעבוד, שנית דהמצה מחזיקה שובע לזמן יותר ארוך בלי אכילה, לכן לא הניחו להם לאכול חמץ, והכריחו את בנ"י לאכול רק מצה, וממילא הוי לחם עוני, ונקרא לחם עניים כמ"ש רש"י דגם עניים אוכלים מצה דמחזיק יותר השובע, וז"ש הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים.

עכ"פ המציאות הוא דשניהם נכונים דלמעשה אכלו המצה בין בשעת גלות מצרים, וגם אחר שנגאלו, והמהר"ל מבאר האיך יתכן דאותה המצה עצמה יהי' זכר גם על ה"עוני", וגם זכר לה"חירות", וחשבתי שאפשר להבין בפשטות, אחר שנתבונן עוד נראה בפסוק שבשעת יציא"מ הי' עוד הרבה ניסים, ולא מכל הדברים עושים זכר, כגון מקרי"ס וכדו', וא"כ מה נשתנה אלו מאלו, ותו צריך להבין בכלל, איזה נס קרה עם המצה, דבס"ה בשעה שיצאו ממצרים רצו לעשות להם צידה לדרך ולא יכלו להתמהמה כי גורשו ממצרים, ולכאו' לפי הדברים הגדולים שקרה ביציא"מ, הוא בכלל דבר מוזר לדבר מדברים קטנים כאלו, ולמעשה עשתה התורה זכר מזה בזמן שעצם הדבר כשלעצמו לא הי' מעשה נס בכלל, ועוד יש לדייק מה שאומרים בהגדה "ובמורא גדול זו גילוי שכינה", דאה"נ שהי' שם גילוי שכינה כגון אצל מכת בכורות, ואצל הים, מ"מ צריכים לבאר מה מגיד לנו הבעל הגדה דהיציאה עצמה הי' ע"י גילוי שכינה, בשלמא אותן הדברים שהוא מפרש רישא דקרא כגון ביד חזקה ובזרוע הנטויה וכו' מובן שפיר, אבל מהו הפירוש מ"ש דע"י גילוי שכינה, וחנני ה' ברעיון,

דהנה דבשעה שיצאו בני"י ממצרים, רצו לאפות לחם, ומובן שלא היו רגילים לאכול לחם, מפני שכל הזמן מנעו אותם מזה, ועכשיו בפעם הראשון אחר שנשתחררו הי' להם ההזדמנות לאכול כאנשים, ע"כ רצו לאפות לחם, וכרגיל אם הי' אחד בתפיסה וכדו' ח"ו, מה עושה הדבר הראשון, בראשונה מסדר א"ע, הוא עושה כמ"ש "ויגלה ויחלף שמלותיו" ורוחץ א"ע, ועושה א"ע "באקוועם" (נח), אולם האמת הוא דתכלית מהגאולה שרצה ה' מאתנו, ובאמת גם הנקודה פנימית של היהודי עצמו, כל נשמת ישראל רוצה ג"כ הגאולה האמיתית, שכהיום אין אנו יודעין בעצמינו מה שאנו רוצים, כיון שאנו משוקעים כ"כ בהגלות.

אמנם האמת לאמיתו ואמת היינו כשיטעום האדם פעם טעם ברוחניות איזה התעלות רוחנית, יראה בעצמו שאינו רוצה גשמיות ויהי' נמאס אצלו גשמיות, והתכלית של גאולת מצרים הוא להיות עבדי ה', ועבדה"ש אינו עבדות, כי מי שטועם משהו טעם מעבדה"ש יודע שזהו החירות האמיתי והתענוג הכי גדול שאין כדוגמתו בכל העולם, רק עד שמגיעים לזה צריך להשקיע כוחות זיעת אפים.

וכבר אמרתי דמצינו שהמן סיפר לאוהביו רוב בניו ורוב עשרו ואמר "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי", וצ"ב הלא גידלו המלך ונישאו על כל השרים וכל העולם היו משתחוים לו, והנה יושב לו איזה יהודי זקן בקרן זוית שאינו משתחוה לו, א"כ האיך אמר וכל זה איננו שוה לי, ברם אפ"ל דהלא המן לא הי' אדם פשוט כ"כ, והי' לו השגה מפותחת קצת, והנה כשהמן עבר על יד מרדכי הצדיק הי' שופע ממרדכי כ"כ קדושה עד שפשוט נמאס אצלו כל העוה"ז עם כל מחמדיה, וכמסופר מכמה צדיקים שכשנכנסו אצלם הי' מרגישים שמכבסין נשמותיהם, והי' צדיקים שכשבאו אצלם לא היו רוצים לחזור לדרכי העוה"ז, רק לישאר עם רוחניות, וכן כשהי' מסתובבים בד' אמות של מרדכי הצדיק הי' מקבלים רגש כ"כ שהי' נעשה מאוס ונמאס העוה"ז, והיו רואים ומרגישים דכל העוה"ז הם אין ואפס המוחלט, וזהו שאמר המן בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היינו דשופע בו השגה של ביטול הגשמות, ולוקח מאתו כל התענוג דעוה"ז, אמר "וכ"ז אינו שוה לי" לכן דא"א לו ליהנות מכל גדלו ותפארתו לכן רוצה להפטר ממרדכי שלא יפריע לו, דעל ידו הוא קץ בחייו.

ובאמת כשהאדם זוכה לגאולה שיוצא מהעוה"ז ונכנס ברוחניות, הוא באמת גאולה ותענוג אמיתי הכי גדול גם בעוה"ז, בבחי' "עולמך תראה

בחי"ך", והקב"ה רצה להוציא את בנ"י ממצרים נתן להם להטעים טעם עבוה"ש, וע"כ "לכתך אחרי במדבר", דמאחר שהרגישו הטעם רצו אח"ז בדרך ממילא, אבל קודם שיצאו לא ידעו ולא הבינו מה יתרחש כאן, דהיו עירום וערי' בלי מצוות ולא הי' להם התורה עדיין, והבינו בפשטות שהגאולה יהי' שיהיו משוחררים ולא יצטרכו לעבוד עבודה קשה כעבד, לכן ראשית כל התחילו לסדר א"ע בגשמיות, ורצו לעשות מאכלים טובים שלא יאכלו כעניים, והקב"ה סיבב בכוונה שיעשוהו בדיוק באותו זמן שהמצריים יגרשום, והדבר נפלא למתבונן שמספר כה גדול של אנשים שהיו אז ס' רבוא לבד הנשים והטף, כ"א החזיק באמצע עשיית חמץ וברגע שכולם רצו שיחמיץ העיסה אז בדיוק באותו רגע באו המצריים לגרשם, דאם הסכימו ביניהם ס' רבוא אנשים לאפות בזמן שוה, א"כ הוא דבר פלא והי' השגחה נפלאה שהי' פה שראו דבר נפלא, וכשיצאו בא כל אחד עם אותו הסיפור בידו דהעמידו לחמץ את העיסה ולא עלה בידם כי באותו זמן בדיוק באו המצרים לגרשם, ומצאו כי כדבר הזה קרה לכל השישים רבוא מישראל והשתוממו כולם להדבר הנפלא הזה וראו עין בעין כי יד ה' עשתה זאת במכוון, וזהו השגחה נפלאה ביותר, הנקרא "גילוי שכינה" ממש והרגישו כי מאת ה' היתה זאת בכוונה להורותם משהו, כי רצה הקב"ה להפסיקם מדרכם שהתחילו להתנהג בחירות עם העוה"ז, לכן סיבב הקב"ה שכ"א יחזיק באמצע ההליכה לרחבות העוה"ז, לכן עצרם וגילה לכ"א ואחד שלא זה הוא התכלית המכוון, וכ"א קיבל הארה והבין הרמז העליון, וזה הי' אצלם גילוי שכינה.

ויש כמה אופנים בזה, אבל באמת אין נפק"מ אם בא בדרך גבואה או בת קול או רוח הקודש או בדרך השגחה, שהאופן ההתגלות הוא לכ"א לפי מדרגתו, אבל יש מדרגה שכ"א יכול לזכות לזה וזה נקרא השגחה פרטית, דהשגחה פרטית הוא לאו דוקא מה שרגילים לכנות כשניצלים מצרה, אבל ההשגחה פרטית שאנו מדברים כאן, שזהו ענין הגילוי שכינה, שמדבר הקב"ה בכל דור ודור לכל איש ואיש, זהו הרמזים שמראין לאדם לפעמים על דבר מסוים, זהו גילוי שכינה אמיתי ודבר ה' שכ"א מקבל, גם הרשע הכי גדול יכול לזכות לזה, וזהו הגילוי שכינה שהי' להם, א"כ א"ש דנמצא דעיקר זכר לחירות צריכים לעשות בזה הענין, להוציא את המצות כדי להראות דזהו הזכר לחירות שלנו, ולומר "מצה זו" היינו דאותם מצות שאכלו אבותינו זה הי' החירות האמיתית והגילוי שכינה, ועם זה הגילוי שכינה יצאנו ממצרים, וזה עצמה הי' היציאה,

ובלא זה ועד זאת הגילוי שכינה לא הי' יצי"מ בכלל, דיציאה לחירות על גשמיות אין זה יצי"מ, וזה הי' הנקודה של יציא"מ, ובאתה ע"י גילוי שכינה, וזהו הענין של לחם עוני, שיאכלוהו גם מכאן ולהבא כמו עד עכשיו.

וכמו"כ "בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים", והאיך יוצא ממצרים, למה לא כתוב כאילו הוציאו הקב"ה ממצרים, הלא לא יוצאים מעצמם, וכמו שאומרים בשאר מקומות כגון "ואילו לא הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים וכו'", אמנם דבשעת יצי"מ אכן לא יצאו מעצמם, רק בא הקב"ה וגאלם, אולם בכל הדורות אח"כ אה"נ דאיכא אתערותא דלעילא, מ"מ האדם צריך לפתוח פתחו של מחט, והאיך, ע"י שיודע האיך להתאים א"ע שהוא בעצמו רוצה לצאת, שיוצא מעצמו, כמ"ש ש'אלו"ה הוא יצא ממצרים", וזה צריכים לעשות קודם הפסח, דהאדם צריך לצאת ממצרים כמה שהוא יכול לצאת, והיינו שיתיישב ויסדר השקפתו, מהו רצונותיו ועל מה תשוקתו, והאיך לחיות, ובאיזה חירות הוא בוחר, וכשמתבונן ומתיישב בדעתו ומחליט דרך רוצה לחיות וזהו מטרתי שאני רוצה להגיע, זהו היציאה שהאדם בעצמו יוצא ממצרים, וברגע שהוא מחליט את זאת באמת, אז הוא כבר נגאל באמת, וזהו היצ"מ שלו.

בזה על הדברים שאמרנו בפ' מצורע בהמשך מה שאמרנו בשבוע העבר בכלי יקר עה"פ זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע וגו', ואח"כ מבאר בקרא הדברים המטהרים, ומדייק הכלי יקר כמה דיוקים, מאי דכתיב ביום טהרתו הא עדיין לא ידעינן שהוא טהור, הלא רק בפ' שאח"כ כ' ויצא הכהן וגו' וראה הכהן וגו' ואם רואה שנרפא אז מתחיל הטהרה, ועוד מ"ש "והובא אל הכהן", ואח"כ כ' "ויצא הכהן" וגו' הלא הוא סתירה מיני' ובי', וגם עפ"י הדין אסור להביאו אל הכהן דאסור להכניסו אל תוך המחנה, רק הכהן צריך לצאת אליו כמ"ש בפ' השני, וא"כ מאי קאמר בפ' זו "והובא אל הכהן", ומבאר דכיון דמצורע נעשה מחטא לה"ר ומחלוקת שהוא היפך מתלמידיו של אהרן אוהב שלו' ורודף שלו', לכן ביום טהרתו והובא אל הכהן - היינו הפנימיות, שיתקרב בנפשו נעשה מתלמידיו של אהרן ואין ר"ל הגשמיות, ועפי"ז אפ"ל הפסוקים, שכבר דיברנו בשבוע שעבר דרך הכהן מסוגל לראות הנגע ולא זולת, כי בדרך הטבע א"א לראות אם מראה עמוק מן העור או לא, כמ"ש רש"י "לא ידעתי פירוש", ורק זהו כח מיוחד שנתן הקב"ה בכהן להבחין בזה, וכדבר האמור בשבוע העבר דהכהן מבחין, אי מראה עמוק מהעור - היינו שאינו רק נגע מבחוץ רק שנכנס

בפנימיות סימן שבעצם טמא הוא ומטמא, ואם רואה שהוא רק בחיצונית אינו מטמאהו, ועכ"ז אם הי' צריך הסגר, צריך לטבול אע"פ שלא הי' מצורע באמת, אפי' אי אין לו טומאת מצורע ממש, מ"מ כיון שהי' צריך הסגר, סימן שיש לו טומאה משהו, לכן צריך איזה טהרה. וביארנו, דכשהאדם יש לו נגע בחיצוניות יכול ליטהר בעצמו ע"י טבילה ודיו, דאינו מצורע עדיין ואינו טמא "מוחלט", רק כשהכהן רואה שכבר נכנס בפנימיותו בנפשו אז טמא בהחלט, וצריך כל הדינים.

וכשמטהר א"ע, והיינו שצריך לעשות תשובה יושב בבדידות מחוץ למחנה שיתבונן שדיבר לשה"ר וישוב, וברגע שהוא מרגיש שכבר שב במדה מספקת וכבר יצא מהחטא, אז יש לו רשות להזמין את הכהן, דאל"ה אינו יודע מתי לקרוא להכהן דאיירינן דהנגע עדיין קיים רק דהכהן צריך להחליט אם אין מראה עמוק מהעור, וזה א"א להאדם לראות ולידע בעצמו כאמור, א"כ מתי יודע אימתי יקרא את הכהן אליו, והתירוץ הוא ביום טהרתו היינו ביום שהוא מטהר א"ע ע"י עצמו שמרגיש שכבר שב מספיק וכבר יצא החטא, אז אפשר לו לקרוא את הכהן, והכהן יבחין אם אכן שב מספיק או לא. ובכן אם שב באמת, לא יהי' עוד סימני טומאה, ולא יהי' עוד מראה עמוק מן העור, והכהן יראה אז שהוא טהור, ורק הכהן יכול לראות את זה, ואין האדם יכול לראות בעצמו כלום, "וביום טהרתו והובא אל הכהן", וכ' בספה"ק ד"הכהן" קאי על הקב"ה, דע"י טהרתו בתשובה נתקרב להשי"ת, כמ"ש בגמ' קידושין "המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור מקודשת" דבהרהור תשובה שמחליט ומקבל עליו תשובה הר"ז צדיק גמור, וה"בני יששכר" הקשה דלכא' האיך אפשר ללמוד הלא כ' "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי", לכן כתב דיהרהר בתשובה קודם הלימוד ומיקרי צדיק, אע"פ שצריך עוד לעשות תיקונים לתקן הפגם שנתהווה עי"ז ולכפר על החטא, אבל מכיון שהרהר בתשובה היינו שהחליט שיתנהג כראוי ומתחרט על העבר, אזי הוא נכנס עי"ז בגדר הצדיקים, וכבר מיקרי צדיק, כמו עשיר שהוא בעל חוב גדול, יותר העניים, דקנה נכסים הרבה יותר ממה שיש לו, והוא בע"ח בכל הבאנקים עכ"ז מיקרי עשיר, ונחשב בין הגבירים. כמו"כ אחר שהחליט שהוא בע"ת אז הוא כבר צדיק בפנימיות, רק בחיצונית צריך עוד לטהר א"ע, ולפני זה אינו יכול לזכות לכל המדרגות שהצדיק זוכה כמובן, שאינו יכול להרגיש אותו טעם במצוה כמו שהצדיק מרגיש, ואינו יכול לזכות לבחי' "עולמך תראה בחיך", להרגיש טעם ברוחניות כמו הצדיק, שהגוף מפריע לו, כי חומרו עדיין אינו מזוכך, אבל האדם בעצמו מיקרי צדיק, ובמילים אחרות - יש לו כבר כל הזכויות כמו

שיש להצדיק, ויש לו "פאס" (דרכון) שיהי' פתח פתוח בשבילי, וזהו ההרהור תשובה. וזהו שכ' "ביום טהרתו והובא אל הכהן", אז הוא בדרך ממילא מקורב להקב"ה וטהר גברא, ורק אח"כ צריך לעשות כמה פעולות חצוניות המפורט בפסוק, כדי לעקור הטומאה מהגוף.

ובנוגע לעניינינו לגבי הכנה לפסח, הענין שיהא האדם נגאל, או לא, זה קובע האדם בעצמו, האדם עצמו הוא זה שהוא יצא מצרים, אבל אם האדם מחליט שהוא יוצא ממצרים אזי הוא נגאל ויוצא.

ודבר א' ברור לכאורה, שמעיקרי ההכנה שעל האדם להכין א"ע, זהו השקפתו, ולידע מה שהשיגו ישראל בשעת שהי' להם גילוי שכינה, שזה הי' בשעת שנעשה מצה במקום חמץ זה הגילוי שכינה גאלם, שהיציאה ממצרים הי' עם הגילוי שכינה (רק הפעולה למעשה עוד לקח זמן, שהי' עוד קרי"ס ועוד הרבה דברים שהיו צריכים לעבור, אבל) זהו הפעולה הנכונה שזה הי' נקרא יציא"מ.

כמו"כ היום ברגע שהאדם מחליט מה תכליתו בזה העולם מה מטרתו בחייו ואל מה רוצה להגיע אז הוא אדם פדוי, והפעולה יכול עוד ליקח הרבה זמן, והוא צריך להכניס הרבה עבודה, וזה יבוא ממילא אח"ז.

וידיע במצרים הי' לאכול בהרחבה, כמ"ש בתורה "בשבתנו על סיר הבשר, באכלנו לחם לשובע", ורק עבדו עבודת פרך. ומבואר בספה"ק דעיקר גלות מצרים הי' דהדעת [של ישראל] הי' בגלות, ובגלות הדעת יש הרבה בחינות, ונעמוד על איזה נקודות.

הנה אנו חיים ב"אמריקא" ומתרגלים לכמה דברים ושוכחים, ובאמת כל העולם כולו נמשך אחר "אמעריקא", וזוכרני בימי בחרותי כשבאתי לאמריקא לפני שלושים ואיזה שנים בערך, והגעתי בלילה ובבוקר הלכתי לאיזה ביהמ"ד להתפלל שחרית ראיתי איזה מודעה שהי' תולה על הקיר בביהמ"ד, ולא הייתי רגיל כ"כ לקרות מודעות, אבל זה הי' בולט ביותר עם אותיות גדולות, והי' כתוב עליו מלמעלה "בשורה טובה ומשמחת", חשבתי אם כן הוא שהוא דבר כזה הלכתי לקראו מהו, דאם כתוב בביהמ"ד בשורה טובה שהוא משמח, מסתם הוא מודעה רוחנית נחוצה, ראיתי – זאת אני זוכר עוד טוב, והי' כתוב כי בפעם הראשונה בהיסטורי' שאפשר להשיג "היימישע מייקראניס" בהכשר בכל ההידורים, והשתוממתי כ"כ שלא ראיתי מימי מודעה כזו ולא גרתי באמריקע עד

אז, ולא הייתי רגיל לזה, ולא ידעתי את נפשי, ואז הבנתי כל הדמות של "אמריקא" מה הוא, וכבר ידעתי לאן הגעתי. אבל בתקופתנו נתגדלים כך ומורגלים בזה ואינם תופסים מה נעשה פה בכל, אבל זה הוא החיים של אמריקע, וזהו בדרך ממילא הרוח והמטרה והאוויר הוא להשיג שלימות היותר גדולים בגשמיות ועשירות, וככה מתגדלים וכך הוא האוויר של אמריקא.

והאמת הוא שאין זה חיים, כשמתבוננים האם זה חיים, האם יש טעם לחיים כאלו, עובדים ואוכלים, ועוה"פ עובדים ואוכלים, וזהו לא רק שליהודי עובה"ש אינו חיים, רק לכל אדם "אידאלי", להבדיל אלף אלפי הבדלות אפי' גוי מלפנים מסתמא גם הוא לא ה' מרגיש בזה טעם בחיים, שאין זה חיים, זהו חי בהמית, מ"מ מתרגלים ככה, ולכל דבר אפשר להתרגל, ולא רק שהוא כך, רק עוד משימים מגמתם לכך, אין כוונתי על כולם ח"ו, רק זה רוח של אמריקא, והרחוב הוא כך עכ"פ, ויהודי יכול להתנער מזה ולהשמט מזה ולהחליט שאינו מעניין אותו כל הדבר, ומוותר על כל זה, ומבקש משהו שונה, ומטרתו בחיים הוא אחרת, וכשאדם באמת מחליט ומחזיק בדבר, "ער האלט דערביי", הוא כבר אדם פדוי, ומתחיל אז כבר חירות אצלו, ויראה הכל במבט שונה, וירגיש בכל דבר טעם אחר, ויכנס לביהמ"ד באופן אחר, ויצא מביהמ"ד באופן אחר, ומתחיל להיות חיים אחרים אצל האדם, כשמנסים אפשר להיווכח. אז נעשר האדם אדם פדוי, ויש כמה דרגות בזה, אולם יש אדם כזה שאי אפשר לו להשמט, הוא כ"כ משוקע, וא"א לו בעצמו, אבל אם הוא מחליט באמת פנימיות הרצון שרוצה כך, הוא כבר בבחינת פדוי, שכבר יבוא הכהן הקב"ה לטהרו, אבל הוא כבר והובא אל הכהן, דמכניסים אותו כבר.

ובכן קודם פסח שהולכים להכין א"ע, ראשית צריכים לידע מהו זאת גאולה ומהו גלות, זהו ההכנה הראשונה שצריך להיות, להעמיד ההשקפה על אתר, במילים אחרות, דהדעת יצא קצת מהגלות, דידוע בספה"ק דעיקר גלות מצרים ה' הדעת, והאדם בעצמו יכול להוציא הדעת שלו מהגלות במקצת, ועדיין לא יצא לגמרי, דההרגישים והמציאות עדיין רודפים אותו, מ"מ כיון דהרצון פנימי עכ"פ הועמד כדבעי, יעזור ה' דההשפעה של ליל פסח יתן לו כח ואור כזה שיש לו כבר במה לצאת.

אמנם צריכים לידע דהנכון הוא מה שדברנו אודות אור ושפע זה אינו דברים שצריך האדם ללקחו בידים, העוסקים בעבוה"ש חושבים לפעמים שאינו

מרגישים האור, והוא רוצה להרגיש האור, האיך מכינים א"ע, ומה עושים להרגיש את האור, לא כך זה הולך, זהו אור הבא מן השמים ואין האדם צריך לעזור ולעשות לזה, רק צריך להעמיד א"ע שיהי' מוכן, ואם אינו מרגיש האור, הוא מפני שאין גופו ראוי עדיין, לא קרה כלום, אולם צריך להאמין שהאור נותן לו כח שעם זה הכח יכול לילך כל השנה, ובזה הכח יכול לצאת ממצרים, וגם לבסוף יצא אבל אם אין האדם מאמין בזה, כתוב מפורש שכל אותן שלא האמינו ביציא"מ לא יכלו לצאת ממצרים, וצריכים לידע כי זהו לימוד לדורות שאנו צריכים כהיום ליצא ממצרים, מחויבים להאמין ביצי"מ, ד' חומש מהכלל ישראל לא האמינו, ואכן לא יצאו ממצרים, לכן מחויבים להאמין כי זה היציאה יבוא גם לי, כמה אקח מזה, כמה שאכין א"ע לפני החג, לכה"פ העיקר אכין א"ע, "אז איך שטעל מיך צו", מהו החירות שלי, מה אני רוצה להיות, אני רוצה להיות בן חורין אמיתי, ואם מתאימים א"ע כך, צריכים להאמין באמונה שלימה שמקבל כח כזה, וכדמבאר המהר"ל דהלחם עוני הוא החירות הכי גדול, והוא מבאר ע"פ דרכו דאינו יותר מקמח ומים, ואינו מעורב בו דבר, והחירות הכי גדול לאדם, כשאינו רוצה כלום, דאדם שרוצה הרבה דברים, הוא משועבד לכל הדברים שלו, כדתנן באבות "מרבה נכסים מרבה דאגה", משא"כ אדם שמוותר על הכל ובכל מקום שהולך א"צ שום דבר בן חורין בשלימות, אבל אדם שמתאווה, כשאינו בביתו הוא כבר בגלות, דנצרך להרבה דברים, אבל מי שאינו צריך שום דבר, הוא צריך לרוחניות, הוא מבקש דביקות השי"ת, וזה יכול למצוא לעולם, ואינו תלוי בשום דבר, ומבאר המהר"ל דזאת רוצים להראות, דאותו לחם עוני שאכלו במצרים, הוא עצמו הוא מאכל דחירות, דהחירות האמיתי של האדם הוא דאינו רוצה כלום.

עכ"פ זהו חלק אחד שהאדם צריך לדעת האיך לגשת, ויש עוד חלקים הם המצוות שצריכים לעשותם בליל הסדר, וכאמור שכ"א רוצה סוכ"ס להרגיש איזה טעם, ולזה צריך ג"כ לידע דיברנו לעיל אנשים מודאגים לפני החג, ויש כמה בחינות בהדאגה, יש שהם מודאגים לפני החג, ויש כמה בחינות בהדאגה, יש שהם מודאגים בדאגות גשמיות כנ"ל דבאמת יש לו קישורים בחייו או עניות או יסורים, אבל גם כל הדברים הללו יש נפק"מ גדול מה שהאדם חושב כל היום בתוך מה מונח, אם חושב מזה כל היום אז הוא בצער, וא"כ נמצא בגלות כל היום, ויש שאינם חושבים על זה כל היום, הם לא נמצאים כ"כ בגלות.

שמעתי בימי בחרותי מזקן א' שעוד זוכר שהי' כלפני פ' שנה בערך ימי רעב בעולם ובפרט בא"י, והמספר ההוא למד אז בישיבה, והי' ניכר אז הרעב על כל פני בני הישיבה והי' ברכם כושלות מצום, ובשרם כחש משמן, והי' בולט פני הראש ישיבה שלא נס ליחו ולא השפיע עליו הרעב כ"כ, ויתמהו האנשים איש אל רעהו, ושאלוהו התלמידים ע"ז, והשיב להם במתק לשונו בואו ואגיד לכם, הנה אתם מסתובבים כל היום בדאגת הרעב, ואתם חושבים כל היום אודות העדר האכילה, א"כ אתם סובלים חרפת רעב כל היום ממש, משא"כ אני מסיח דעת מזה כל היום, ורק פעמים בכל יום בעת שבא זמן האכילה, אני נזכר שאין מה לאכול, ובעיתים הללו אני סובל מרעב, אבל לא כל היום, ולכן אינני נעשה כחוש כמו אתם.

והנה אין זה סתם אימרא נאה, רק הוא דבר נכון ואמיתי, והמציאות יעיד על כך, והגמרא אומרת כך דהמחשבה של האדם, פועל יותר מהמעשה גופא, כמ"ש "טוב מראה עינים ממהלך נפש", ומה שהאדם חושב מהצער, הוא יותר צער מהצער גופא, וכל היסורים שיש באדם לחשוב מזה הוא יסורים יותר גדולים מהיסורים עצמם. ורוב אנשים בקל נכשלים בזה, דכשיש איזה יסורים חושב מזה כל היום וכל הלילה, ודבר זה א' מחלקי גלות הדעת היותר גדולים לחשוב כסדר מיסוריו הגשמיות בפרט ואף מיסורים רוחניים ג"כ אין לחשוב מהם כל היום.

בספר התניא כ' דאפי' ברוחניות אסור לדאוג כל היום, אפי' מי שעושה תשובה ומתמרמר על חטאיו, מ"מ לא יעסוק בזה כל היום, דמפריע השמחה של תורה ותפלה, ובשעת עובדה"ש צריכים להיות בשמחה, ולחשבון הנפש צריכים לקבוע זמן מסוים ביום, וכ"ש יסורים גשמיים אסור לחשוב בהם כל היום, ומרגלא בפומי לומר דמצינו אצל המן, שכתוב "זה הדבר אשר צוה ה' מלא העומר ממנו משמרת לדורותיכם" וגו', ויש לדייק מדוע הוצרך להניח למשמרת מלא העומר, ולמה אינו מספיק קצת ממנו בשביל זכר, ואפ"ל דהנה למעלה מזה כ' זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו מלא העומר, וצל"ד מהו הציווי ללקוט מלא העומר הלא להלן הוא אומר "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר", נמצא דכ"א קיבל בשווה מלא העומר, ולא הי' משנה כמה לקט הוא, ורק הי' צריכים לצאת ללקוט, דמובן בפשטות דמי שלא יצא ללקט לא הי' לו כלום.

א"כ צריך להבין למה כ' לעיל "זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו מלא העומר", מהו הפירוש של המצוה הזאת, אלא על כרחך, דבאמת שני דברים בפ"ע הם לגמרי, דהי' מ"ע לילך ללקטו מלא העומר, ומה שקיבלו הוא דבר בפ"ע,

ואינו שייך עם השתדלותו, דמלא העומר היו מקבלים ממילא בכל ענין, אם רק הלך ללקוט, וחוז' מזה הי' מצוה ללקוט מלא העומר, ומי שלא קיים מצוה זו, שלקט יותר או פחות מזה השיעור ביטל המ"ע של "ולקט ממנו מלא העומר", וזה שרצה הקב"ה שיראו לדורות את ה"מלא העומר" דוקא, שיראו שה"מלא העומר" הוא בשלימות בלי שום גירעון, וזה מקבלים ממילא, ברם יש מצות בתורה של "בזיעת אפיך תאכל לחם", שזהו גזירה וגם מצוה, היינו שנובע מחטא עץ הדעת וזהו תיקון החטא, ונעשה מצוה מזה, וזהו חיוב על כאו"א – חוץ מבעל בטחון באמת – לעשות השתדלות, רק כדי לקיים המ"ע של בזיעת אפיך תאכל לחם, ותו לא מידי, ולא בשביל כי רק עי"ז יש פרנסה ובלא זה לא. זהו ברור אם אחד לא יעשה כלום יתכן שלא יקבל כלום, כי כך רצון ה' שיעבוד, אבל כמה שיעשה יש לזה המצוה. ואנשים מסתובבים לפעמים מודאגים אולי אינני עושה מספיק, ושוא אינני יוצא ידי חובתי וכו' וכו'. לא בשביל זה יש לו פחות, הלא זה רואים בעליל מן העומר, בשמים לא מחמירים כ"כ על חטא זה, ישנם חטאים אחרים שאינם חושבים כלום מזה, ועליהם מחמירים יותר, אנשים חושבים לפעמים מהחטא, שאינו משתדל מספיק, הלא כ' מפורש שריבוי השתדלות אסור. נמצא להיפך, דאם עושה יותר מהמחויב הוא סימן שאין לו אמונה, שהוא חושב שאם יעשה יותר יהי' לו רב, ובאמת אין דבר כזה בעולם, שא"א לקבל יותר מפני שעושים יותר, עד כדי כך שכ' מהגר"א שגנב הגונב כסף, - והנני מוסיף הג"ה דהיינו כשרואים שהכסף נשאר אצלו – זהו סימן שזה הכסף הי' שלו בעצם, והי' מוכרח להגיע אליו, ומה שהרוויח בזה, שהוא בעצמו הסכין א"ע בעבור זה, רק העבירה של גניבה, ואילו לא גנב לא אמרינן שהי' מגיע לו זה הסכום כסף ממקום אחר, אלא כיון שזה הכסף נשאר אצלו הוא סימן שזה הכסף עצמו הוא שלו, דאי לאו הכי א"א שיחזיק אצלו, ואילו לא הי' גונבו, הי' הולך זה הכסף גופא מהמסבב כל הסיבות ע"י השתלשלות ודרכים שונים ומשונים עד שיגיע זה הכסף אצלו, וכיון שעשה אוולת, ולא הי' לו אמונה ובטחון, והלך לגנוב, הרוויח סך הכל רק עבירה של לא תגנוב, אבל הרווחת ממון לא כלום, ע"כ.

עכ"פ יש להסיק מזה יסוד דאין לאדם לדאוג לעולם אודות הדבר, מותר לו לדאוג מה עליו לעשות, אבל לא להיות מודאג על הדבר עצמו, דהדבר אין דאגה שלו, שהוא בא ממילא ואין לו שום שייכות עם האדם, תמצית הדברים דמותר לו לאדם להיות לו טירדות הגוף, אבל לא טירדות המחשבה,

דמותר לו לעבוד כמה שנקצב לו מן השמים, כי לאחד נקצב עבודה קשה, ולאחד עבודה יותר קלה, אבל במחשבה אסור להיות טירדות הדעת, דבעבודת הגוף אין גבול דכל כמה שהאדם עובד יותר, נזדכך יותר, אדרבה אפי' עובדים בשביל פרנסה ג"כ נזדככים, בגלות מצרים ג"כ נזדככו, וזהו תכלית של כל העבודה, דכשמקיימים המצוה של בזיעת אפיך תאכל לחם, מתקנים עי"ז החומר שנברא ע"י החטא דעץ הדעת וממתיקו, וידוע מפי ספרים וסופרים דכשיהודי בא לעולם האמת מי שעבד עבודה קשה ומרה בשביל פרנסה בעלמא הדין, מחשיבים שם יותר ממי שלא עבד על פרנסה, דהעבודה מזככת את האדם, כמו במצרים, ואפי' כשאדם אינו חושב על התיקון שנעשה עכ"ז נעשה הדבר ממילא, ק"ו בן בנו של ק"ו אם האדם חושב בזה כסדר בשעת עבודתו שיזדכך עי"ז, וזה יהי' לו תיקונו אז פי כמה וכמה מעלה הזדככותו.

ע"כ האמור לגבי גשמיות, וכשחושבים לגבי רוחנית הוא ג"כ כך, התחלנו לדבר דאנשים יש להם דאגות לפני יו"ט ויש שני בחינות בהדאגה רוחנית, האחד שאינם יודעים כיצד לעשות הכנה, ואיך לקבל האור, שהוא רוצה לתפוס האור בידיו, ואינו מרגישו, ובמקום שיכין א"ע לקראת היו"ט הוא טרוד עם הדאגה דאינו יודע האיך להכין א"ע, ובזה עוד מפריע את היו"ט, שנית, גם אם יודע או לא יודע, אבל הוא חושב שכל זה אינו נוגע אליו, כי הוא רואה שהוא מיואש, ומרגיש שהוא מחוץ למחנה, ונדמה לו שכאילו ח"ו רודפים אותו מן השמים ואותו אין מקבלים, וסובר שאין הוא ראוי כדבעי, ויש לו עבירות הרבה מדי, ממילא א"א לו לקבל שום הארה מיו"ט שאינו שייך אליו, ומזה עצמו נעשה מיואש, ולכן אינו מתאים א"ע לקבל, ואין הוא מוכן לקבל כלום, וגם נדמה לו שזהו עוד שפלות וענוה, אבל האמת הוא אינו כן, כי זהו מטענת היצר, ושני הדברים הללו הם טעות גדול, וביאור הדבר דשתי תשובות בדבר, ראשית כמו שמצינו אצל המן דהשפעה באה ממילא, ושבת הוא קביעא וקיימא וכל הדברים הללו באים ממילא, כהיום לומדים כל מיני ספרי חסידות, בפרט בזמנינו שישנו כל ספרי חסידות שאפי' התלמידי בעש"ט לא הי' כל הספרים האלו, רק למדו ראשית חכמה וחובת הלבבות, וארחות צדיקים, וספר הישר לר"ת, וכהיום כבר ישנו הספרים של האחרונים מתלמידי בעש"ט ושם מונח דברים עמוקים מאד, ולא יודעים האיך לקבלם, ואל מי הדברים מכוונים, איזה דבר הוא בשביל זה, ואיזה בשביל אחר, וידוע ומקובל שמה שאמרו חז"ל "זכה נעשית לו סם החיים לא זכה נעשית לו סם המות", זה קאי במיוחד על פנימיות התורה, דשם הוא

מסוכן ביותר, לכן מובן דספרי חסידות אדרבה כיון שהוא דבר נשגב ועמוק כ"כ, שאינם רואים לכאן העמקות, ומעידים גדולי מקובלים באמת דבספרי חסידות מונח עמקות הקבלה באופן מיוחד, אבל א"א לראותם, שהוא טמיר ונעלם לגמרי, ומה שמוזכר לפעמים קצת מעניני קבלה הוא מהדברים הקלים ביותר, ואומרים שמתפעלים מהגדלות הנפלאה בחכמת קבלה, וזהו ממש בהסתר לגמרי, והעמקות הנכונה בין בעבוה"ש ובין בסתרי תורה, אינם רואים בכלל בספרי חסידות מה הם, כשלומדים ספרים אלו אה"נ שיש ענין בזה, שהוא סגולה דלומדים תיבות קדושות, דאפי' אומרים זוהר בלי הבנה הוא ג"כ ענין, מ"מ א"א לומר שמבינים העמקות ועלול מאד לטעות, ואם טועים יתכן להיות "לא זכה" ג"כ, וצריכים לידע דהרבה פעמים לוקחים יאוש מספרי חסידות, ובמקום ליקח חיזוק לוקחים יאוש, ושם מונח טעות גדול.

והאמת הוא דאין חיוב על האדם להכין א"ע, ואין אדם ביכולת להכנה דרבה זו, כי מי זה האיש אשר ביכולתו להכין א"ע בעצמו ליקח אורות רוחנים, כי זה האיש החושב שהוא יודע האיך להכין א"ע הוא בוודאי מופרך, כי אין דבר כזה, ברם, כדבר האמור, שעושה קצת תשובה קודם יו"ט, וכל מצוה וכל תפלה שעושה קודם יו"ט, הוא מכוון לקבל האור של היו"ט, זה עצמו, מה שהשקיע מצוות ומעש"ט לפני החג, וללמוד עניני החג אפי' נגלות התורה, זה נותנת לו כח שיהא כלי הראוי לקבל, אבל ליקח דבר בידיים אי אפשר, את המן ג"כ לא יכלו לקחתו בידיים, כי לקחו ולקחו בידיים ולא לקחו כלום כנ"ל, דאע"פ דלקט הרבה, יצא לבסוף דלא עלה בידו מזה כלום, ולא הגיעתו אלא עומר א' בלבד, ואפי' מי שלקט רק חצי עומר, כשבא לביתו יצא שלקח עומר שלם, סימן הוא דהאור בא, ואין הוא לוקח האור בכלל, והוא רק עושה העולה בידיו, ואם עשה מה שצריך בשלימות, יצא ידי חובתו ודיו, וכמו"כ ברוחניות א"א ליקח דבר זה או זה א"א למששו בידיים, רק האדם שלפני החג הוא מתפלל קצת יותר טוב, לומד קצת יותר טוב עושה מצוות יותר טוב, עושה חסד, משמח עניים וכדו' השקיע משהו שיהי' לו זכותים בשמים שע"ז יתנו לו אורות של יו"ט.

נמצא דעכשיו כבר הולך לו דאגה א', דאגה גדולה, דאין צריך לידע האיך ומתי לעשות הכנה דכל דבר טוב שעושים קודם החג, וכל לימוד שלומדים מעניני החג, וכל מה שעושים, זהו ההכנה ממילא, וא"צ לעשות דבר מסוים.

הבחינה הב' מה שמרגיש האדם שהוא מחוץ למחנה, והוא אין לו שייכות עם כל זה, ובזה יש הרבה פרטים שצריכים לידע, רק איזה נקודה אזכיר

כשאדם עושה מצוה יש רובא דרובא חלק אחוז מהמצוה שאין לו לאדם שייכות ישר עם זה ואינו יודע מהו זה בכלל, אורות גדולים כאלו, שלפי הדרגה של האדם כשמחזיקים כבר במדרגות אז מתחילים להרגיש אורות של המצוה, ועד אז הוא – כמו שהתניא קראו – דמיונות, והוא אינו פוטר מעשי' בשביל זה, מ"מ אין זה עדיין הדבר האמיתי, וזהו רק צל מהדבר עצמו. דהנה בשעת שהאדם עושה מצוה נעשה בגוף בנפש וברוח ונשמה, ויש עוד בחינות של חי' יחידה אבל מאלו הג' חלקים מדברים הספה"ק בעיקר, והשני בחינות הראשונים של נפש ורוח זה יכול האדם להרגיש, משא"כ בחי' נשמה שהוא למעלה מהאדם לגמרי ורק יחידי סגולה יכולים להרגיש ענין הנשמה ויודעים מהו נשמה ויש להם קשר חזק עמו, ולזה צריכים לזכות, וברגיל צריכים לקבל בחי' נשמה אחר ארבעים שנה אם מתנהגים כראוי, וכשאדם עושה מצוה נעשה חלק אחוז הכי קטן עם הגוף ועם הנפש רוח חלק יותר גדול, והעיקר נעשה עם הנשמה, וכשאדם עושה אינו מרגיש מה שנעשה עם הנשמה, אבל אם האדם עושה בשלימות כפי יכולתו, לפי ההשגות שלו, עם גופו ונפשו ורוחו אז נעשה ממילא השאר עם הנשמה, כ' מהבעש"ט דאפי' כשמתפללים בלי שום כוונות רק בדחילו ורחימו ובהתלהבות וחיות ושמחה נעשה כל הכוונות מעצמן, כי הנשמה של האדם משתתף בשעת שהאדם עושה מצוה בשלימות, דהאדם יש לו קשר עם הנשמה לכך אומרים בכל יום בשחרית אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא, לכן אם הוא עושה עם חלקו כמה שהוא יכול, אז משתתפת גם הנשמה ומשלימה העשי', ובעלמא הדין א"א לידע מה פעל, ורק בעלמא דאתי יתודע לו, משל לתינוק הנכנס בבריתו של א"א שכ"א יודע שעושים מצוה רבה עם הילד, אבל הוא בעצמו אינו עושה כלום, והדרך הנימול זוכה לאורות נפלאים והכל ע"י הברית, והאיך זה הולך הלא הוא אינו עושה כלום, והתירוץ הוא דהנשמה שלו משתתפת אם עושים הברית כדבעי ופעמים תלוי בהסנדק והמוהל וכן בכוונת האב, אבל בדרך כלל, אם הוא רק לא להיפך, יש להתינוק הזכי' שנעשה כמו המצוה בשלימות, והנשמה שלו משתתפת עמו בפועל והוי כאילו גם הנשמה עושה המצוה ביחד, ואין אנשים מבינים את זאת, שהוא דבר שאין רואין אותו בממש אבל כך הוא המציאות, ממילא מקבל הרך הנימול כל האורות של המצוה אע"פ שלא השתתף בפועל ממש, וכמו"כ הוא אצל כל אדם, בכל מי שעושה מצוה עם לב שלו עם גוף שלו כפי יכולתו, עם השמחה שלו כפי שהוא יכול "צו שטעלן", זוכה שהמצוה נעשה בשלימות, היינו שהנפש שלו משתתף והרוח שלו וגם הנשמה שלו משתתפת, ממילא יש לו המצוה ושמור לו לעוה"ב, ברם אם גופו ונפשו מזוכך יכולים גם הם להרגיש

האור של המצוה, ואם אינו זוכה אינם מרגישים חלק מסוים, עכ"ז המצוה נעשה כמו"כ בדיוק בשלימות, ובעוה"ב יש לו המצוה, כמו אצל צדיק, רק בעוה"ז א"א להרגיש את זה דהגוף שלו הוא מסך המבדיל ואין מזוכך עדיין, נמצא שאיש שאינו רוצה לחשוב כ"כ מההרגשות שלו, רק לחשוב באופן של אמונה צריך לידע שאם הוא תורם כל מה שבכוחו, זוכה להמצוה בדיוק כמו הצדיק הכי גדול.

וידוע מהבעש"ט שא' מתלמידיו שאל אותו מי יהי' שכינו בעוה"ב, שלחו לנסוע לאיזה כפר ויבקש שם לאיש פלוני, וכשבא לשם שאל אודותיו, וחשב שבוודאי צריך שיהי' צדיק גדול, ולבסוף הראו לו איש פשוט, וחשב שא"כ בוודאי ל"ו צדיק, והתיישב שיבקש מאתו לשבות אצלו, ושם כבר יחקה אחר מעשיו לראות מה טיבו, והלה נעתר לבקשתו, ונתארח אצלו, והביט אחריו והתבונן בהתנהגותו ולא ראה משהו מיוחד, והוא הי' מבין והי' לו חוש הריח, וראה שלמעשה אין נסתר פה כלום, והוא באמת איש פשוט, ואכן הוא בן כפר ותו לא מידי, ובהמשך המעשה יש כמה נוסחאות, ואין נפק"מ עכשיו בדיוק, ויש נוסח אחד, דהתלמיד חזר אל הבעש"ט, והי' שבור מאד, אחר שנתוודע לו שאיש כזה יהי' חברו בגן עדן, ויש נוסח שאח"כ חקר ודרש אצל האיש על מעשיו, וסוף דבר יצא, שהיות שהוא ראה שאוכל הרבה מאד באופן מיוחד, ושאל אותו ע"ז, והשיב לו שהוא עובד בתוך יער א' ופעם קרה שאיקלע לשם יהודי עובר ושב ובאו רוצחים שודדים והכהו עד מות, והוא ראה המעשה הלז, ואז קיבל על עצמו מאז והלאה לאכול הרבה מאד, כדי שאם יחזור וישנה כמעשה הזה יהי' בכוחו להתנפל ולהתגבר על הרוצחים להציל יהודי, וכל ימיו אוכל כ"כ על כוונה זו, ואמר לו הבעש"ט עתה תראה יהודי זה הוא יהודי פשוט, אולם הוא עושה במסינ"פ כזה כסדר, ובעבור זה יזכה לעוה"ב להיות שכינך בג"ע. מכאן נשמע כדברינו למעלה דאע"פ שהשגותיו הפעוטות, ואינו יודע ללמוד, ואינו יכול לעשות כלום, מ"מ מה שיכול הוא עושה עם כל מסינ"פ, ומכניס כל כוחו בזה, לפיכך אע"פ דבעלמא הדין לא נחשב לכלום ואינו תופס מקום, ונשאר למטה וכאן הוא בן כפר, ואינו יכול לזכות לכלום, עכ"ז בעלמא דאתי יגיע לגדלות, יתכן דיצטרך לעבור עוד שלב של זיכוכים ותיקונים עד שיטהר, אבל סוכ"ס שמור חלקו לעוה"ב, ויהי' חברו של אותו תלמיד הבעש"ט בג"ע, מאחר שעושה דברים שלו בכל כוחו, וזהו מעשה חסידי, ומסתם כ"א שמעו כבר, אבל צריכים לידע מה להוציא לקח טוב מזה, דמונה בתוכו הדרכה שלימה בעוה"ש, וזה היסוד גנוז בי', דמה זאת אומרת

כח של יהודי העושה מצוה בתכלית הפשטות, והוא בעצמו חידש לו את המצוה, דמה מצוה הוא זו, עכ"ז כיון שהוא עשאו בתמימות ופשטות, אע"פ שאין הוא שום בעל מדריגה בכלל, אפ"ה אפשר לו לזכות לעוה"ב ממש כצדיק גמור, נמצא דכ"ש כשיהודי לומד קצת ועושה קצת מעש"ט, ומניח קצת כוונה בתוכו, אפילו אם הוא חושב שהוא אינו זוכה, ואף אם הוא באמת אינו ראוי, מ"מ אינו משנה, והמצוה נעשה בכל ענין ושמור לו לעוה"ב.

וכשנגשים אל המצוה, כדי שיגשו עם השמחה של מצוה האמיתי, צריכים עוד להוסיף פרט א', כדתנן באבות "הוי מחשב הפסד מצוה נגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה", כדי שיוכל להרגיש קצת שמחה וחשיבות בהמצוה, שזהו עיקר איכות המצוה, צריכים לזה לחשוב קצת מקודם, ולהלהיב א"ע ולשסה בעצמו, שיתרחש כאן איזה דבר גדול, כמו שעושים לילדים כשרוצים להגיד להם שהולכים לאיזה מקום, מתחילים לומר לפנייהם בהתרגשות, אתם יודעים שהולכים ליסע לחתונה וכדו' ויהי' כך וכך, וטרם שניגשים להדבר מלהיבים אותם, ועי"כ נתעוררים והולכים בהתלהבות, וככה צריך האדם לעשות עם עצמו, ויש לדייק בפשטות המתניתין לדעיל, דכשרוצים לעשות עבירה יעשה חשבון כמה שיפסיד בשביל זה, אל מי מדברים כאן, הוא מוכרח להיות אדם גס מאד, דאדם יר"ש כיון דאסור לעשות עברה מספיק לו למנעו בשביל זה, האם צריך לעשות איזה חשבון, ומה יהי' אם יצא החשבון אחרת ח"ו, שהוא ירויח מהעבירה, האם הותר לו לעשותו ח"ו, דאם אסרו הקב"ה לעשותו אין שום חשבונות, ומהו הפשט שיעשה חשבון, ונ"ל בפשטות דלא מיירי המשנה באופן שרוצה לעשות עבירה ואומר שיתיישב לדון אם זה שווה לו ח"ו, רק המשנה אומרת "הוי מחשב" ר"ל שלעולם יעשה האדם חשבון, כי צריך האדם להלהיב את הגוף, כי הנשמה יש לה ממילא שמחה של מצוה, לכן מחויב להכניס השמחה גם בנפש ובהגוף, והאיך, לכן צריך לדבר אל הגוף בשפה שלו שהוא יתעורר מזה, ואע"פ שהאדם יודע שמצוה הוא גדול מאד לעוה"ב, אבל הגוף אינו מזוכך כ"כ, לכך ידבר אל הגוף בשפה שלו, ויעשה חשבון ולהגיד להגוף אתה יודע מה אתה עומד להרויח פה, ויעשה החשבון של הליתן ותענוגי גן עדן, וכיוצא בהם מה שרק עולה לו על הדעת, מה שהוא אצלו תענוג, יעשה אצלו החשבון הכי גדול, ולו רק שיצליח להלהיב את הגוף, שהגוף יגש עם שמחה, ומצינו בהקדמונים וראשונים שהרבו לחתור אחר עצות ולבקש תחבולות איך יגש האדם אל מצוה בשמחה, וכ' בשל"ה דצדקה צריכים ליתן בשמחה, דפעמים נותן

האדם, ואעפ"כ אינו נותן בסבר פנים יפות, אז המצוה קטן פי כמה, ועיקר החשיבות הוא באיזה שמחה הוא נותנו, וכותב גם עצה לזה שיוכל ליתן בשמחה שייחד כיס מיוחד למעות מעשר, וכסף צדקה שרוצה ליתן, ויהי' כבר מופרש ומוכן ועומד, ממילא ירוויח דאח"כ כשיבא עני יתנהו בלב טוב, דאין לו אז העקיצה בלב שיש לו כשמוציא מכיסו, דהא ממילא כבר מופרש כסף זה לצדקה, וכך יוכל לעשות המצוה בשלימות, והגם שהי' אפשר ענין יותר גודל לעשות כבישת היצר, דאע"פ שקשה לו אעפ"כ יעשהו בשמחה, מ"מ סוכ"ס מעמיד המצוה בסכנה באופן זה, דאולי לא יצליח להתגבר ולעשות המצוה בשמחה ועי"ז יחסר מהמצוה, משו"ה יותר טוב שיכין אותו מקודם, ועי"כ כשעושה המצוה, עושהו כבר בלב טוב ואין לו עוד טינא בלב, והמצוה נעשית בשלימות, ע"כ. וכמו"כ בכל מצוה צריך האדם ליגש בהכנה, וצריך לידע מה הולך לעשות פה, וכ' בתפא"ש רמז על מ"ש "מצות תאכל במקום קדוש" דהמצוה צריך ליכנס בתוך האדם, לזה יראה האדם להיות מקום קדוש טרם שנכנס בו המצוה.

הנה אומרים בהגדה "פסח זו שאנו אוכלין על שום מה, על שום שפסח הקב"ה על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל", וכמו"כ מכח זה נקרא היו"ט דגן בשם חג הפסח, ויש לדקדק, דבשלמא מה שהמצוה הוא זכר לחירות ניהא, דמתבטא בזה הנס שהי' להם מכח היציאה בחיפזון דמצרים ודישראל, וכדביארנו לעיל, וכן במרור, שהוא מר ג"כ מובן שפיר דהוא זכר לוימררו את חייהם, אבל לגבי הקרבן פסח איזה שייכות יש לו עם מה שפסח הקב"ה על בתי בני ישראל ואה"נ שהי' אז מצוה של הקרבן פסח ולהשיג הדם על הפתחים ועי"ז פסח על הבית, מ"מ צ"ב, איפוא טמון בו רמז ורמיזא בהקרבן עצמו מענין הפסיחה.

ידוע המעשה המובא מהרה"ק ר' מ"ל מסאסוב זצ"ל שהתלהב ורקד על השלחן ופירש הפסוק "אשר פסח על בתי בני ישראל" שהוא לשון רקידה, היינו שהקב"ה עבר על כל הבתים וכשראה בית ישראל בין בתי המצריים, אז כביכול רקד משמחה ואמר כאן גר יהודי, והרמ"ל כשאמר את זה רקד על השלחן ואמר "דא וואינט א יוד, דא וואינט א יוד", עכ"פ פסח הוא מל' דילוג, ויתכן לומר בפשטות דהענין של פסח הוא, דקרבן פסח מראה על אשר פסח ופרש"י מל' דילוג, וידוע דכשמגביהים א"ע למעלה מהמדרגה קרוי דילוג, במצות קרבן פסח מצינו דבר פלא שכ"א המביא את הקרבן צריך לאכלו בעצמו, וא"צ ליתנו לכהן, וכמזומה לי שזהו הקרבן היחידי שאין להכהן בו

שום חלק, חוץ מקרבן מע"ש שהוא מסוג אחר לגמרי שהוא באופן הפרשה, דבשאר הקרבנות הוי הכלל "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים" ואילו אצל קרבן פסח האדם עצמו בבחי' כהן, והוא אוכלו בעצמו ועיקר הפסח הוא לאכול, ויתכן דהדבר כך הוא דבמצרים נתן הקב"ה מצוה כדי למנוע מן הקיטרוג ולא יוכל המשחית לשלוט, לכך צוה הקב"ה שיזרקו הדם על הבתים, והנה בכל הקרבנות הוי זריקת הדם ע"ג המזבח, ואיתא בגמ' מכות דאפי' רוצח שהרג במזיד, אבל בשעת שהוא נמצא בתוך הערי מקלט אסור להרגו וצריכים לחכות עד שהב"ד יוציאוהו משם, וכ"ש כשהרג בשוגג אם הוא בערי מקלט ואסור להרגו ואם יצא מערי מקלט מותר לגואל הדם להרגו, ... (חסר), [כהן] אם הוא רוצח וצריכים להרגו, צריכים ללקחו באמצע העבודה כמ"ש "מעם מזבחי תקחנו למות" מ"מ דרשינן בגמ' "מעם מזבחי" ולא מעל מזבחי דאם יש להכהן שכל ורץ ע"ג המזבח אסור להורידו משם, דהזבח יש לו דין ערי מקלט, לפי"ז כיון שרצה הקב"ה להציל את ישראל מהמשחית, לפיכך אמר הקב"ה שהוא ממציא המצאה נפלאה, שאני נותן לכם מצוה חדשה ונפלאה, שיקחו קרבן והבתים יתהפכו להיות המזבח ויזרקו הדם על המשקוף והמזוזות שהם קרנות המזבח, נמצא שכל יהודי נמצא על המזבח, ואם ההלכה הוא לגבי ערי מקלט, על כרחך שכך העמיד הקב"ה הכח דהמשחיתים רוחניים אין להם רשות לחבל באופן כזה, והם מחויבים להחזיק כללי התורה, ומטעם זה מצוה הקב"ה לא לצאת כל הלילה מפתח בית החוצה, דאם יצאו אז לא היו עוד על המזבח, נמצא דאצל קרבן פסח נעשה כל ישראל בבחי' כהן דהוא עושה העבודה בעצמו, שהוא זורק את הדם, ואוכל הקרבן בעצמו, וכל בית יהודי הפך להיות מזבח, דהנה לכהן יש איזה מדרגה מסוים, דהוא בחי' אחרת מסתם אדם, כי למה על הכהן לעשות העבודה, כי מוטבע בנשמתו כח מיוחד שיוכל לעבודה עבודה, מפני שכשהוא עושה העבודה בכוחו לפעול ע"י קדושת נשמתו שעבודתו עושה פרי למעלה בהחלקים הרוחניים שצריך להעשות, מה שסתם בנ"א אין בכוחו לפעול זאת, וזה שאמר הכתוב "אשר פסח" דהגביה הקב"ה את בתי בני ישראל ועשה אותם קודש בבחי' מזבח, וכמו"כ העלה את ישראל עצמם לעשותם בבחי' כהן, וכן כהיום בהגיע ליל התקדש חג חוזר וניעור אותו הבחי' שזכו בהם ישראל אז בזמנם, ולכן נשתנה הלילה הזה של יו"ט זו משאר יו"ט, לכנותו בשם ליל התקדש חג, שנעשה קדושה כזו בזה החג דכל איש ישראל נתקדש בקדושת כהן וכל בית ישראל נתקדש בקדושת מזבח וקאמר בגמ' כזיתא דפיסחא והלילה פקע איגרא, דאחר אכילת הפסח אמרו ההלל בהתלהבות כזה

דנבקע הגג, -לכאו' ר"ל גג רוחני, ויתכן לפעמים שגם גג הגשמי יבקע מגדל כח הקדושה הי' יכול להתרחש ניסא שיפקע-, שאחר שאכלו את הקרבן פסח נכנסו בקדושה כזו בהתלהבות בחי' נשמה, שכשאמרו הלל אחר זה, הי' ממש בוקע רקיעים, זהו המדרגה שבכל שנה בליל זה צריך איש ישראל להגיע למעין מדרגה זו, וזהו הפי' ליל התקדש חג, וזהו האור והקדושה שיורד בליל פסח.

וצריכים לזכור דכהן אסור להיות אונן, דאם הוא אונן אסור לו לעשות העבודה, כהן אסור לו להיות בדאגה וצער, רק צ"ל מלא שמחה, בפרשתינו "וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'", ויש להבין לה אסור על הכהן להתאבל, הלא יש שבעה קרובים דמותר להכהן ליטמא, ולמה כאן צוה הקב"ה וכל בית ישראל יבכו את השריפה, אבל הכהנים לא, זאת מבינים דאין להכהן ליטמא למתים, וכה"ג פאי' לקרובים, מ"מ כאן הי' ענין להתאבל על מיתת צדיקים דנדב ואביהוא היו הצדיקים הכי גדולים שבדור, והלא הוא מצוה גדולה להתאבל על צדיקים, ולמה יגרעו הם שאסור להם להשתתף עם מצוה זו, ולמה לקחו מהם המצוה, והלא היו קרובים ג"כ, ונוכל לומר דכאן הי' הפעם הראשונה דנתחנכו בכהונה, ונכנסו בקדושת כהונה, ולא רצה הקב"ה שיהי' ח"ו פגם בקדושת כהונתם, לכן אמר הקב"ה שאסור לחלל הכהונה, ואסור על הכהן להכניס א"ע בדאגה גשמית, ואפי' רק מחשבה שיש לו שייכות עם גשמיות, דא"כ הוא כמחלל קדושת כהונתו, הילכך כאן כיון שהי' אז ההתחלה של החינוך דכהונה, אסרו כאן אפי' להקרובים, ואע"פ שהיו צדיקים נדב ואביהוא והתאבלות עליהם הי' התאבלות על צדיקים, ולא גשמית, אעפ"כ סוכ"ס אם אלו הכהנים שהם קרובים, -הגם שאינו לפי השגתינו, דאהרן ובניו היו מלאכים שרפי מעלה שאין להם שייכות עם גשמיות, מ"מ רק לומדים באופן כזה שאנו לומדים מזה כאלו הי' כך, ואין לנו רשות לחשוב דאנו מבינים מהו אהרן הכהן, ברם תורה הוא וללמוד אני צריך, הפירוש דאנו לומדים באופן כזה כאילו נאמר בשבילנו, ולגבינו יש לימוד מזה, דאפילו איש שהוא מדרגה גדולה של כהן וכאן יש מצוה להתאבל על אחד מגדולי צדיקי הדור, אבל מכיון שאפשר שיתערב אצל הכהן מחשבה גשמית ג"כ, דסוכ"ס יש לו קירוב להגשמיות ג"כ לנדב ואביהוא מאחר דהיו גם קרובים-, ובשעת שיתאבל ויצטער קיים סכנה אולי יתערב על רגע הרגשה של קרובים ג"כ וזה יחריב הכל, ויסירוהו מקדושת כהן, לכן אמרו לוותר ואל יעשה זאת המצוה "וכל בית ישראל יבכו את השריפה", א"כ אפשר לעשותן ע"י אחר, והם אסורים ליכנס לדבר כזה שאפשר

ללקחם הלאה מהתרוממות המחשבה ברוחניות, ויכול להתהוות נגיעה בגשמיות, לכן יותר טוב שהם יהיו נפקעים מהמצוה.

כמו"כ רצייתי לדמות מילתא למילתא, שידע האדם להכין א"ע לקראת ליל הפסח, ואין נפ"מ באיזה מדריגה עומד כל יהודי שהי' במצרים שרק האמין וחכה ורצה לצאת ממצרים, ולא הי' בבחי' ש"אילו הי' שם לא הי' נגאל, שהוא אינו מעוניין, שהרי הוא אומר "לכם ולא לו", אבל כל מי שהוא רק מעוניין, זהו הכלל, עם זה נכנס בגדר "נגאל" ובה יצא ממצרים, "חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים" אפי' אינו ראוי, רק כאילו הי' ראוי, וצריך להאמין שגם הוא יוצא ממצרים, והאם האדם "שטעלט זיך צו" לפני הפסח ויודעים שתכליתו הוא שהוא רוצה להיות נגאל ממצרים, ורצה להיות בן חורין מהגשמיות, ואינו רוצה שכל מגמתו ומטרו יהי' אל גשמיות, רק כל מטרת החיים שלו יהי' אך ורק על רוחניות, לעלות ולהתעלות, ולהעשות בן עוה"ב, בזה נעשה מוכן, והוא כבר נגאל, והוא כבר בא בחשבון בין אותן שיגאלו. ואם יודע שהוא עומד להיגאל, א"כ צריך לשמוח שמחה עצומה בליל הפסח, "חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים", ולשכוח מחשבונותיו הגשמיים הפרטים שלו, הקריבה שיש לו לעצמו, כי למה הוא מתעכב, דאין מצב גופו באותו מדריגה שהוא רוצה, וזהו נגיעה פרטית, וזה אינו דאגה רוחנית, ואין לה שייכות עם עבודת ה', דדאגה רוחנית הוא מה עלי לעשות, ואה"נ דבכל השנה טוב לחשוב מזה אע"פ שהוא שלא לשמה, שבל"ז לא יגיע לכלום, שהרי צריכים לחשוב שיתעלה, אבל בשעת עשיית המצוה שנעשה בבחי' כהן שצריכים לעשות העבודה של קרבן פסח, שגם בזמן הזה הוי האפיקומן זכר לקרבן פסח. כידוע מהד"ח דהצדיקים זוכים ומקבלים בהאפיקומן עצמו שפע מהקרבן פסח ממש, שמיכאל כהן גדול מקריב בשמים ואם האדם עומד לזכות למדריגה זו, אסור להיות לו משהו אנינות ודאגה ועצבות, רק כל כולו אומר התרוממות המחשבה והאיך מגיעים לרוחנית לגמרי, ע"י שמוותרים על גשמיות, "לחם עוני" שאינו צריך כלום. ואפי' יכין א"ע קודם יו"ט, אבל כשמגיע יו"ט בבית מצוי תמיד על מה להתעצב ולהתרגז ולקבל עגמת נפש, ולהתכעס, אבל האדם מחליט לפני זה שהוא מפקיר הכל, ולא איכפת לכלום, והוא מרחף עכשיו בעוה"ב בג"ע, ואם האדם מסתובב בהתרוממות המחשבה כזה, אפשר לו לוותר על הכל, בחי' לחם עוני שא"צ כלום, וזהו החירות האמיתי, ואז אפשר לו לזכות בליל הסדר

להחירות האמיתי, ויעזור השי"ת שאכן נזכה לקבל שייכות, ונוכל להיות מנויים על הקרבן פסח, ונזכה לגאולה האמיתי.

ויש להוסיף עוד דבר קטן שיש לו שייכות עם פסח, וגם נוגע בכל עת, דאיתא בגמ' דכל ישראל יכולים לעשות א', ודרשו זאת מדכתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, והאיך יתכן שכולם שוחטים ביחד, אע"כ דכולם יכולים לצאת פסח אחד, וכ' בספה"ק דכדי לזכות להיות "נגאל", נצרך לזה הענין של אחדות, משום דמבואר דכל הגלות בא משנאת חנם, ומהו שנאת חנם, מבואר בתו' וראשונים דהיינו שנראה שאין לה רשות עפ"י התורה לשנא אותו, ואין הפשט של "חנם" שהלה לא עשה לו מאומה, זהו טעות העולם, רק כ"ז שלא ראה בו דבר עבירה, אפי' יש לו טענה עליו שעשה לו איזה עוולה, אעפ"כ אסור לשנא אותו, ונקרא שנאת חנם מפני שאינו רשאי לשנא אותו.

כתוב בספה"ק לגבי פסח מענין אחדות, וכ' בעבודת ישראל דהנה הדין הוא בהכסיפו פניו הוי תחילת חימוץ, רמז דבשעת ביעור חמץ צריכים לטהר המדות, ולחשוב קצת מענין של הכסיפו פניו, והמ"א כתב שם על אתר "אבל אין נזהרין בה", והעבד"י מפרש זאת על אזיל סומקא ואתי חיורא, דלצערינו אין העולם נזהרים כ"כ בזה, ואין יודעים חומר הדבר, ע"כ, והנה בגמ' דאם יש סדיקין על המצה הוי כבר התחלת חימוץ, היינו דאם ישנו אפי' רק סדק בהאהבה דאינה בשלימות, הוי כבר התחלת חימוץ, וכ"ש בדאיכא קרני חגבים אז הוי כבר חמץ גמור, וקרני חגבים היינו דהסדיקים מתערבים זב"ז, ולענייננו הפי' דאחד מתערב בעסקי חבירו, היינו במה שאין לו רשות עפ"י התורה להתערב, ובאופן זה כבר הוא חמץ גמור.

ועלה במחשבתי רעיון נפלא ששלח לי השי"ת, ובכן אני רוצה לאמרו בפרשת משפטים כ' "לא תשא שמע שוא", פרש"י אזהרה ללשון הרע, וצ"ב דמדוע קראה התורה לה"ר שמיעת שוא, הלא לשה"ר אסור אפי' דבר אמת, והיה קשה לי זמן ארוך, והתבוננתי הרבה בזה עד שחנני ה' ברעיון נפלא, ואני מרגיש שהוא דבר נכון, ואם רק מבינים קצת רואים שהוא נכון, דאיתא באבות "דכשבאים בע"ד לדין יהי' בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כצדיקים שקבלו עליהם את הדין", ויש לדייק הלא ראו ובררו עפ"י עדים נאמנים שהוא רשע גמור ודנים אותו ואחר שיצא האיך אפשר לראות אותו כצדיק כיון שקיבל עליו את הדין, ונראה כי באמת כשאחד רוצה לדון אדם אחר זה א"א לו בכלל, דהאיך אפשר לו לדון חבירו, דכדי לדון את האדם מוכרח

שיוכל ליכנס בתוך לבו של אותו האיש, וצריכים לשיוכל לידע הנסיון שיש להלה, היצה"ר שלו, והמחשבה שלו, כי אפשר לו לידע מה הוא עושה, ואולי הי' יצרו אונסו, ובבחי' של כאילו כפאו שד, ושמא הי' לבו בל עמו ולא רצה בכלל לעשותו, ולפעמים מכח אין אדם נתפס על צערו, וכדומה, יש כמה וכמה חשבונות, ואין זאת אומרת להיות מורה היתר לעצמו ח"ו לומר יצרו אונסו, רק לגבי לדון איש אחר, וא"כ האיך אפשר לקרותו רשע, אם רואהו עושה עבירה, וברמב"ם כ' לאמר דלפסוק מיהו צדיק ומיהו רשע והיינו דלמדוד מחצה זכיון ומחצה עוונות זה יכול רק הקב"ה לבדו, כי הוא היודע תעלומות, ואדם אינו יודע האיך לדונו, שהרי יתכן דא' יעשה עשר עבירות ויהי' נחשב לו רק כעבירה א' ואילו השני שעשה עבירה אחת חמור יותר מעשר עבירות של הראשון ורק השי"ת הבוחן לבבות יודע האיך לדון את האדם מי נקרא צדיק ובינוני ורשע, ע"כ כשאדם דן את חברו הוא דבר כוזב, דהא אין אתה יודע מה נעשה אצלו האיך אתה יכול לדונו, אני חושב שהוא עשה לי רע, משום שרוצה לעשות לי רע, אולי פשוט מכח שהי' במרירות מצרתו עשה לו את זה, ולא כיון בכלל בשבילו וכדו', ויכולים לדבר מזה שעה שלימה כמה חשבונות יכולים להיות, שיתבוננו היטב במצב האחר יראו שאינם יודעים כלום מה נעשה אצל אחרים, וא"א בכלל לדון את אחרים, נמצא כשבא אחד לב"ד וגובים עדות ודנים אותו למיתה, לכאו' האיך אפשר לדונו כך, אולי הי' אונס וכו', אבל כך אומר ההלכה דע"פ העדים יקום דבר.

ויידוע המעשה מבנו של שמעון בן שטח, דהעלילו עליו עלילת שוא, ובאו עדות שקר ואמרו שהוא חייב מיתה, והרגוהו ב"ד, על אף שידעו הב"ד שהוא צדיק, ואין ספק שהוא חף מפשע, עכ"ז כיון שהי' עדות, ולא הי' להם שום דבר לסתור העדות היו מחויבים להרגו, נמצא דמה שב"ד מקבל עדות, לא מפני שמאמינים על האיש, כי אינו נוגע להם הגברא, שאין הם בה"ד של מעלה, והם לא יפסקו מה יהי' האיש בעוה"ב, אבל ההלכה אומר שאם ישמעו עדות כזה מחויבים ליתן הריגה, מה שנוגע להם בהנהגתם כלפי האדם הנידון ע"ז יש להם רשות ומחויבים להאמין, וזאת מחויבים לבצע, אבל ברגע שכבר עשו את שלהם, מעתה אין לך רשות לדון אם הוא צדיק או רשע, שאין זה עסק שלך האיך יש לדון בדבר שא"א לך לדון בכלל, שהרי אין אתה יודע, א"כ כ"ז שבאים לדון יהי' בעיניך כרשעים, שאסור לך לדון לכף זכות, שאם שומע את המחויב לענוש כפי הדין, ואסור לך לתרץ בנימוקים שונים כנ"ל, אתה משועבד אל היוצא מדיני

התורה, אבל ברגע דסיימת החלק מה שנוגע לך, אין לך רשות להרהר עוד אחריו, אפי' אחר שידעת שעבר עבירה.

והוא הדין כשרואים באחד שעבר עבירה, אני אסור לי להתחבר עמו, וכ' התור' להדיא דצריך לשנאותו מצד העבירה ולא שנאה אישית, ומה שנשתלשל מזה לשנאה פרטית אסור, נמצא דזהו סוגיא קשה האיך לשנא יהודי עברייני, מ"מ מה שנוגע להנהגה שלו אסור להתחבר אליו, אבל אחר שאין לו עוד שייכות עמי, א"כ מה זה עסק שלי, כיון שאין לו עוד השפעה עלי, א"כ מכאן ואילך שייך להב"ד של מעלה, נמצא דמי שהולך לדבר לשה"ר על אחר, הוא אומר דראה ויודע שהלה דיבר עליך והוא שונאך, ובאמת היאך יודע הדבר על בוריו, הלא א"א לדון את האדם לאמיתו כנ"ל, וא"כ כיצד מרהיב עוז בנפשו לילך ולהגיד, א"כ הוא שקר, ואפי' כיון אל האמת, מ"מ אם אדם נשבע או מעיד על הדבר שהוא לא ראוהו אז אפי' נמצא כדברו אעפ"כ אינו רשאי להגיד, והוי בכלל דובר שקרים, וזהו שלימדה התורה אותנו כאן, התורה אומרת לנו לא לדבר לשה"ר, ואינה אומרת בסתם שאסור לדבר, רק מגלה לנו גילוי נפלא, שלכן אסור לדבר לשה"ר מאחר שהוא דבר שוא, דאיך אפשר לדון איש אחר, זהו דבר שקר, אפי' כיונת אל האמת, אבל הלא אתה אינך יודע, וזהו שאתה אומר שאתה יודע זהו שקר, ואתי שפיר מה שמכנהו התורה באמרו "שמע שוא", והתורה פסק דלשה"ר שאינו נוגע לדיני התורה שאינך רשאי לשמוע ולקבל ולדבר, הוא ממש דבר שקר, וכמזומה שאין להתוכח על הפשט, וכשלומדים ספרי מוסר רואים בודאי שכן הוא, וצריכים לידע דא' מהדברים המעכבין הגאולה הוא בוודאי ענין של שנאת חנם ולשה"ר, ובכל עת זמנה הוא, לדבר מזה, ובפרט קודם פסח שצריך כאו"א לזכות להגאל בגאולה פרטית המופיע ליל התקדש כנוצר. ומבואר בספה"ק דא' מהדברים שצריכים לבאר החמץ הוא המדות וצריכים להעשות כהן, וכהן נקרא איש החסד. עכ"פ צריכם להיות ראוי לאכול קרבן פסח, צריכים בוודאי לראות שיהיו כל ישראל ראויים להקריב קרבן פסח א'.

יעזור הקב"ה שאכן נזכה לצאת מהגלות הדעת לגמרי, ונזכה ליכנס להתרוממות הנפש ובפרט כשיגע ליל התקדש חג, נזכה שיושפע עלינו אור של קדושה שאנו צריכים לזכות, ונזכה לאכול הקרבן פסח, וכל מצות הלילה, וכל הקדושה שיחזיקו אותנו על כל השנה, שנתעלה כסדר משנה לשנה מעלה מעלה, עד שנזכה באמת לאמיתו ע"י הכנה זו, וע"י התערותא דלתתא, וע"י הגאולה שיהי'

כז

עש"י

"מאמר הכנה לפסח"

עמ"י

יעזור ה' שנזכה להגאולה האמיתית שאנו עומדים ומצפים כל רגע שכבר יהי' בעגלא ובזמן קריב ע"י משיח צדקינו בב"א.

"מאמר כאילו הוא יצא ממצרים"

ידוע ההלכה שבלייל הסדר חייב כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. והיא משנה מפורשת, וכוודאי שהאדם צריך להתאמץ בכל כוחו לקיים החיוב. וצריך להבין מהו בדיוק פירוש הענין כדי לדעת מהו המבוקש מאתנו לעשותה, ופשטות הכונה הוא להרגיש בלב שמחה כאלו הוא בעצמו יצא ממצרים, אבל עדיין צריך ביאור כונת הוספת התיבות לראות "את עצמו" ול"א בקיצור לראות או לשמוח או להרגיש כאלו יצא וכו'".^א

ועוד יש להבין פירוש של המצוה הזאת, שהתורה ציותה לעשות דמיון לעצמו כאילו וכו', דבר שאיננו המציאות האמיתי, הלא תורתנו כולה תורת אמת וכל המצות המה כפי המציאות האמיתי, וא"כ איך יתכן שיהיה מצוה כזאת. ואם הכונה לומר עפ"מ"כ הספה"ק שבפנימיות הענין באמת יוצאים אנחנו (כלומר נשמתנו) מקליפת מצרים, א"כ מכיון שזה מציאות אמיתי לא מתאים הלשון כאלו אלא הל"ל חייב האדם לשמוח עם חירות נשמתו כל שנה ממצרים, אבל אומרו לראות וכו' כאלו יצא משמע שאיננו כך אלא שיראה א"ע כך ומכרחין לומר הפירוש שעל ידי שהאדם יקיים מאמרו ז"ל לראות את עצמו "כאילו" הוא יצא ממצרים, עי"ז הוא יוצא באמת ממצרים, ויש לבאר הענין.

וקודם כל נבאר קצת מה דאיתא בספה"ק שכל שנה ושנה אנחנו באמת יוצאים ממצרים, כלומר שבאמת בפנימיות הענין, כל שנה נשמותינו יוצאים ממצרים. והנה ביציאת מצרים היה הגאולה בין להגוף בין להנשמה, דהיינו, הגופים יצאו בפשטות מעבודת הפרך, מעבדות לחירות, משעבוד לגאולה, והנשמות יצאו לחירות עולם. ולגבי הנשמה היציאה מעבדות לחירות, הפירוש היא אחרת, כלומר, מהיות אנשים שפלים ברוחניות, ערום ועריה מתורה ומצות, להיות בני חורין, דהיינו כמאמרם ז"ל, (אבות ו' ב') שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, ומי שעוסק בתורה ומקיים את המצוות ויש עליו עול מלכות שמים, זה הבן חורין האמיתי.

^א ולהגירסא שנמצא בראשונים שגרסו "להראות" במקום לראות אפשר להבין שהכונה לומר שצריך "להראות" בחוץ כלומר שלא די שירגיש רק בלבו אלא צריך לעשות את הסדר בצורה שתהיה נכרת מתוך פעולתו שמחה גדולה כזאת עם כל סימני החירות כמו שאנו עושים עם ההסיבה ובכלים הכי יפים וכו' אבל לגירסא שלנו צריך ביאור.

והנה כשמשנה רבינו ע"ה רצה לסרב להיות השליח להוציא בנ"י ממצרים, טען מורע"ה איזה זכות יש להם שיצאו, כמו שפרש"י עה"פ וכי אוציא וגו',² וצלה"ב וכי מה היה איכפת לו למורע"ה אם הקב"ה יוציאם בלי זכות, אלא בע"כ הכונה שחשש משה רבינו מכיון שבנ"י היו ערום ועריה ולא היה להם שום זכות, ועל כן תהיה רק גאולת הגוף, כי אי אפשר שתהיה גאולת הנפש בלי זכות בלי שיהיה להם קצת רוחניות, ועל כן טען מורע"ה כי אין ענין להוציא אותם, כי מה יעשו כשיוציא אותם לחירות, מה יעשו עם החירות הזה, יסעו לבתי הבראה, ולטיולים, ילכו לים קצת, וע"כ אין טעם להוציאם ממצרים עתה, אלא קודם כל לתת להם את התורה, ולהעלות דרגתם והשגתם ולראות אם יעמדו בזה, ואם יעמדו בזה אזי יהיו ראויים לגאולה, זה מה שטען משה רבינו. והקב"ה אמר לו אני נותן לך אות, אות זה הבטחה וסימן מהקב"ה, שתראה שכשיצאו ממצרים לא יפנו לטיולים כמו שאתה חושב, אלא ינצלו את החירות שיעבדו את אלוקים על ההר הזה וכו' ויהיה החירות האמיתי,

ובאמת הוציא הקב"ה רק חלק אחד מחמש כידוע, כי הם היו באמת ראויים לצאת, אע"פ שגם הם היו ערום ועריה ממצות, אבל עכ"פ היה להם הרצון הנכון, ולכן ניתן להם לפני היציאה קצת מצות שיתעסקו בהם כדי שיהיו ראויים בפועל (כדאיתא בחז"ל כמובא ברש"י), והארבעה חלקים ל"ע שמתו בג' ימי אפילה כמבואר ברש"י מפני שלא היו ראויים באמת לצאת יציאה רוחנית, ודאגת מורע"ה היה על הד' חלקים שנשארו (כי זה היה תמיד דאגת משה רבנו על החלשים שלא לוותר עליהם ולכן קבל גם את הערב רב כי רצה לתקן את כל אחד ואחד).

ואלה שהיו ראויים באמת הגיעו למה שצריכים להגיע, וזה הגאולה היתה באמת גם בפנימיות, גאולת הנפשות שיצאו ממדרגה הכי שפלה, ערום ועריה לגמרי, והתעלו לדרגה שאמרו נעשה ונשמע, זה היה החירות האמיתי וזה היה עיקר מטרת יציאת מצרים. ומה שנאלו גם גאולת הגוף, כי יש צורך שהאדם יהיה פנוי, כדי שיהיה לו ישוב הדעת, כדי שיוכל להמחיש את הגאולה הפנימי כי הנשמה צריכה גם גוף, כי לא יכולה לעשות כלום בעולם הזה בלי גוף, הגוף זה הכלי, זה הבית יד שלה, ממילא צריכים גם להפנות את הגופים מהשעבוד של מצרים, עכ"פ עיקר היציאה היתה הענין הפנימי, היציאה הרוחנית, אבל כדי שזה יתאפשר, היה צורך שהקב"ה יוציא גם את הגופים, ויהיו משוחררים מעבדות, שלא יהיה עליהם עול בשר ודם ועול מלכות, ובאמת כך הוא המדה שכל המקבל

² שמות (ג יא) וז"ל מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים.

עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ כדאיתא במשנה (אבות ג' ה'), ולכן אם אדם מקבל עול תורה באמת¹, אז הקב"ה ישחרר אותו. אבל כאן הקב"ה עשה את זה לפני שהם קיבלו את עול התורה לאלו שהיה להם עכ"פ רצון לקבל עול תורה הקב"ה שיחרר אותם, העביר מהם את העול מלכות ועול דרך ארץ, כדי שיהיו פנויים, לאפשר את הענין שיקבלו עול תורה.

וזה היה החידוש של הגאולה, ענין שהוא לפני משורת הדין שהיה אז בשעתו, אבל בדרך כלל ענין כזה ניתן לאדם רק אחרי שמקבל עליו עול תורה בפועל ובמסירת נפש עד שמוכיח שרצונו לחיות כן אפילו במסירת נפש ורק אחרי כך מעבירין ממנו עול מלכות וד"א.

והנה הגאולה הפנימית מתרחש ג"כ כל שנה במקצת עכ"פ, כל אחד לפי דרגה שלו, לפי מה שמכין את עצמו לזה לפני חג הפסח. כך לפי זה הפנימיות, הנשמה שלו, יוצאת מהגלות, יוצאת ממצרים כל שנה בליל פסח, אבל האדם צריך להמחיש את זה, להכשיר את עצמו, לקרב את עצמו לזה, להכין גם את הגוף שלו, את ההרגשות שלו, את המוח, את הדעה שלו, שיהיה מוכן לקבל דבר כזה, כי אם הוא לא מתכוון לזה בכלל, ואינו מכין את עצמו כלל לזה, אין מקום שיחול הענין הזה, ורק אז ביציאת מצרים ניתן להם גם השיחרור החיצוני להגוף אע"פ שלא הכינו את עצמם כלל שהיו עדיין בבחינה של ערום ועריה כנזכר, כי אז לא יכלו להתמהמה, על כן לאלו שהיה ידוע לפניו ית', שבודאי יגיעו אח"כ להמבוקש, ניתן להם באתלד"ע על חשבון שאח"כ יכינו את עצמם ויקבלו עליהם עול התורה.

והנה כמו למשל כשאדם רוצה לקדש אשה, שהאדם נותן טבעת לאשה ובזה מקדש את האשה, אבל כדי שיחולו הקידושין, צריך שהאיש והאשה ידעו מה מטרת הקידושין, ושיכונו עצמם לזה, כי מסירת הטבעת איננו אלא קנין הקידושין, הקידושין זה שעבוד שאוסר עליה כולה עלמא כהקדש, הוא מיחד את האשה והאשה משעבדת את עצמה על כל החיים שלה, וזה קנין הקידושין אבל נתינת הטבעת היא רק הפעולה החיצונית, ובודאי שצריכים לעשות את הפעולה החיצונית שיהיה על מה לחול הענין הפנימי, וכמו"כ בכל המצות שבתורה צריך

¹ ומה שלפעמים האדם רוצה לשבת באהלה של תורה ובכ"ז איננו משתחרר מעול בשר ודם, הרי זה סימן שלא קיבל על עצמו באמת רק שנדמה לו כך לפי דעתו ויתכן שאין כונתו רצויה כי אין כונתו לשם שמים ואפילו אם נדמה להאדם שכן כונתו רצויה צריך לתלות שבודאי מבוקש ממנו דרגה יותר גבוהה כי חייב האדם להאמין כי הצור תמים פעלו וגו' והאשמה הוא אצל האדם.

שיעשה דוקא את פעולת המצוה כדי שיחול הענין הפנימי האור של כל המצוה ומצוה.

זה הענין שאנחנו צריכים לעשות את הסדר בצורה חיצונית כזאת, שיהיה ניכר שהוא שמח ומרגיש שיוצא עתה ממצרים, כדי שזה יהיה כלי לקבל את השפע, ההשפעה הפנימית שהקב"ה רוצה להשפיע לנו, ולכן צריך באמת לקיים ב' הנסחאות גם להראות את עצמו כאילו יצא, וגם לראות את עצמו כנ"ל שהאדם צריך לעשות הסדר בצורה חיצונית שזה יוכיח את החירות ומראה בזה שבאמת מכין את עצמו לצאת לחירות עולם ע"י הפעולה הזאת, אם הוא מכוון.

והנה אם האדם כשמקדש אשה עושה את החלק החיצוני ולא מכוון בכלל לפנימי, והכוונה שלו אינה לקדושין רק לתת מתנה, ואומר שזה יהיה קידושין, אם יהיה לנו הוכחה (ולא יהיה דברים שבלב) שלא רוצה את הקידושין באמת בודאי שלא יחולו הקידושין. וכמו כן, כל קנין, לא יחול אם אינו מכוון לקנות, ויותר מזה שאפילו אם יכוון שיהיה קנין אבל אין לו רצון לקנות אזי גם הכונה בטילה. ואין לה כח לפעול, (וענין זה מבואר בתשובת רעק"א שכתב שאפילו כשיש כוונה לקנין צריך להיות גם רצון. והוא מחלק את זה לשני חלקים, יש כונת קנין, ויש רצון, אם אין לאדם רצון לקנות, אז אין כלום, אפילו שיעשה כל צורת הקנין בכל פרטיה ודיקדוקה בכל הכונות.) אם אין לו רצון לקנות, אין על מה לחול, וכמובן שענין הרצון שונה מענין הכונה, כלומר שהכונה הוא רק על הפעולה שמכוון שיהיה לשם קנין ואין צריך לדעת יותר, משא"כ לגבי ענין הרצון, צריך שידע האדם הענין מהו, כלומר, מהו הפירוש באשה מקודשת, כדי להחליט שרוצה את זה.

וכמו כן לעניננו אם אדם אינו יודע מהו הענין והפירוש לצאת ממצרים, א"כ עדיין אין לו רצון לצאת, ואז מה יועיל כל הפעולות שעושה בחיצוניות, ואפילו אם יכוון בפירוש שעל ידי הפעולה והמצוה יצא לחירות, בכ"ז לא יועיל כלום מכיוון שחסר לו הרצון, (וכנזכר לגבי קידושין) ואע"פ שאם האדם עושה ומקיים כל המצוות בליל הסדר כהלכתה, ואינו יודע כלום מענין הפנימי, בודאי יצא יד"ח ההלכה ואינו צריך לחזור לעשות המצוה עוד פעם, יותר מזה שאפילו אדם שהוא בור ועם הארץ ואינו מסוגל להבין ענין המצוה כלל אפילו באופן פשוט, בוודאי בכ"ז אינו פטור מהמצוה חס ושלום, אבל בכל זאת חסר לו משלימות המצוה באיכותה, כי כל מצוה יש לה מטרה רוחנית לצורך האדם ולטובתו, (חוץ מקבלת השכר הפשוט עבור פעולותיו). והמטרה של המצוה הוא הענין הפנימי של היציאה ממצרים שהשי"ת רוצה להשפיע להאדם דרך המצוה ואם

אין לו רצון לזה או שאינו יודע בכלל מהו, ואין לו אפילו כונה לזה בכלל, א"כ איך יחול, ואיך יקבלנה.

והנה בכדי להפעיל ולהמחיש את הרצון, צריך עוד תנאי שיכיר וידע קודם כל שנמצא בעבדות ובשעבוד וזה עבדו גלות, ונגד רצונו, ורק אז שייך רצון לצאת, שכלי זה אפי' יכוון ויאמר שרצונו לצאת הרי זה כדובר שקרים, שמכיון שאינו מכיר ומרגיש שנמצא באמת במצוקה מה שייך רצון לצאת, ועל כן צריך האדם לדעת מהו הגלות הזה,

ועיקר המצרים של כל אחד ואחד שצריכים לצאת ממנה, הוא המניעה שיש להאדם לעבודת ה' מהחומר שלו, הלחץ והדוחק שיש לו מהיצה"ר שלא נותן לו לעשות כפי רצונו להוציא רצון נשמתו לפועל, ולכן אם האדם מרגיש מזה באמת עינוי גדול שהוא סובל כל השנה, כלומר, שמרגיש רצון אדיר וחזק לעבוד את הבו"ה כראוי, והיצה"ר מכשילו, והאדם באמת מצטער מזה כ"כ שאין לו מנוחה ומרגיש שנמצא בגלות ושעבוד ומצטער כל הזמן על זה ויושב ומצפה מתי ישתחרר מיצרו והוא מתלבט ונלחם עם יצרו בכל כחו, ומתפלל הצילני מרודפי כי אמצו ממני הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך, אז יש לו הזכות שכליל פסח יכול לצאת מזה, וכמובן שצריך שיהיה הרצון באמת שרוצה לצאת כנזכר.

וזהו המצרים של היום והמצרים שלנו, שאנחנו במיצר, שאנחנו מצטערים על המצב שלנו, ואם נרגיש שאנחנו במצרים יש אפשרות לצאת, אבל אם האדם לא מרגיש שהוא במצרים, איך יצא וממה יצא, הלא אין לו רצון בכלל לצאת, ולא יודע ממה צריך לצאת, וא"כ איך יכול לצאת, אבל אם האדם יש לו רצון, אז זה הזמן מסוגל זה עת רצון גדול מאוד מאוד, וכמובן ביחד עם הזכות של השתדלות של המצוה של הפעולה שעושים בלילה הזה שהקב"ה יורד אלינו ומעלה אותנו מהמקום מהדרגה שאנחנו נמצאים בה אם יש לנו רצון.

והנה עדיין צריך לבאר מה עושים הצדיקים שהם לא במצרים בכלל, הם שולטים על יצרם כל השנים א"כ איך מתקיים אצלם היציאת מצריםועל מה הם צריכים את המצוה לראות כאלו יצא ממצרים במה ישמחו הלא לכאורה אין להם צורך לצאת, ולפני שנסביר את זה נקדים קוד"כ לדבר קצת על פרשת השבוע.

והנה בפרשת השבוע בענין קרבן עולה המוזכר בפרשה, ידוע מחז"ל (ומובא

ברמב"ן פ' ויקרא א' ד' בשם המד"ר ז' ג') שקרבן עולה מכפר על הרהורי עבירה, העולה באה לכפר על מחשבה שבלב.

ויש להתבונן מהו הכפרה המוזכר כאן, על איזה הרהור מדובר כאן, אם זה מדובר על הרהור עבירה ממש, כלומר הרהור שהוא בעצם עבירה כי ישנם רק שני דברים שההרהור בהם נחשב עבירה ממש (א) הרהור בעריות חס (ושלום, ב) הרהור של עבודה זרה, בשני הדברים האלה המחשבה נידונה כמעשה אבל בשאר כל התורה כולה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ואם המדובר כאן על א' משני הדברים האלו שהוא באמת עבירה מכיון שיש קרבן שמכפרת עליהם, למה לא חייבה התורה להביא כפרה זו למי שנכשל בהם, ואע"פ שבודאי הרי הוא בכלל עבירות הקלות (כלומר שאיננה מחייבי כריתות) שתשובה מכפרת עליהן בלי קרבן (כמארו"ל) בכ"ז הרי מבואר שהעולה מכפרת עליהן הרי שיש צורך בכפרה הזאת גם אחרי התשובה א"כ צ"ב למה לא קבעתה תורה חובה כמו בחייבי כריתות מכיון שזה באמת עבירה וצריכים על זה כפרה, ולמה העולה היא נדבה ורשות ולא חובה.

והנה מצינו כע"ז לגבי מצות עשה שמבואר בחז"ל (ברש"י לע"א א' ד' עה"פ ונרצה לו לכפר עליו), שהעולה מכפרת גם על ביטול מצות עשה ועכ"ז לא מצינו שחייבה תורה להביא כפרה על ביטול מצות עשה. אך מבואר בגמרא זבחים ז': שבאמת על מצות עשה שהיא מן הקלות תשובה לבד מכפרת לגמרי ואין העולה באה אלא לריצוי (וע"ש ברש"י) עכ"פ בודאי שריצוי זה הוא השלמה והידור¹ להכפרה שהרי מפורש בפסוק ונרצה לו "לכפר" עליו הרי מבואר מזה לגבי מצ"ע שהתשובה מספיק² לכפר לגמרי רק שחסר השלמת ההידור להכפרה ועל

¹ אבל כשמביאים קרבן חטאת על חטא, החטאת מכפר ומרצה ביחד חוץ מבמקום שצריכים להביא גם עולה שמה החטאת רק מכפרת והעולה הוא הגומרת את הריצוי וההידור ובמצ"ע התשובה מכפרת לגמרי והעולה משלימה את הריצוי.

² ועמ"ש"כ בתניא () לחלק בין מעשה עבירה לביטול מצות שמעשה עבירה גורם פגם בנפש מה שאין כן ביטול מצות עשה אינו גורם פגם בנפש אלא העדר האור של המצוה (אשר הוא צער גדול בעולם העליון אחרי ק"ך שנה) ועפ"ז ילה"ב שלא חייבתו תורה להביא כפרה אלא במעשה עבירה כדי להסיר הפגם בנפש היצה"ר שולט על האדם כנגמ' ברכות (...) רשעים יצה"ר שופטן כפרש"י שם ששולט עליו ועל כן ה"ה נמנע להמשיך להתעלות בעבודת השי"ת ובקיום ומצותיו מכח שליטת היצה"ר עליו על כן חייבתו התורה להביא כפרה כדי למנוע המניעה הזאת (ותשובה לבד אינה מספיק למחוק את המקטרג שהוא הקליפה שנוצר ע"י מעשה העבירה שהיא הפוגמת בנפשו והיא היא היצה"ר ששולט אח"כ על האדם עד שיבערנה מן העולם) משא"כ במצ"ע שלא שייך עני"ז מכיון שלא נעשה פגם בנפשו (רק עונשו שמור לבי"ד של מעלה או בעידן ריתחא מענישין גם בעה"ז על פשיעתו שעבר על ציווי השי"ת) ועל כן לא חייבה תורה ע"ז להביא קרבן.

זה לא חייבה התורה את האדם להביא כפרה אלא אם ירצה יביא עולה כדי להדר כפרתו ועפי"ז נוכל לפרש גם לענין הרהור באופן זה.

ואחרי שנתבאר ענין הכפרה הזאת שהיא רק ענין הידור ועל כן איננה בתורת חיוב, לפי"ז אפשר לומר שהמדובר כאן בשאר הרהורים שונים¹ שאינם שאינם נחשבים כעצם עבירה ממש² (רק אם האדם רוצה כפרה על זה או יכול לנדב עולה לכפר על זה) ואע"פ שבאמת אין צריך כפרה אבל בכל זאת כמובן שהרהורים כאלו נגד רצונו ית' אפילו אם אינם נחשבים בדרגה של חטא ממש, בכ"ז בודאי שמוריד את האדם מדרגתו ברוחניות ומונע ממנו עליה ברוחניות וזה פשוט מאוד לכל מבין (וכמבואר בארוכה כל זה בספרי מוסר זיל גמור משם),³ וא"כ זה בודאי הידור

¹ וכמובן שאין אנו מדברים כאן להלכה למעשה שהיא הלכתא למשיחא.

² ולא מסתבר לפרש בהרהורי ע"ז וגילוי עריות שהם עבירה ממש ומדובר אחרי שחזר בתשובה ונמחל לו (כי על הקלות לא זו משם עד שמוחלין לו) והקרבת עולה בא לריצוי כדאי' בזבחים ז: לגבי מצות עשה כי מחשבת ע"ז וג"ע המה אסורי לאוין ואם נאמר שגם עליהם העולה מכפרת אם כן יצא לנו מזה שעולה מכפרת גם על לאו ולא משמע כן מהגמרא אלא שעולה מכפרת רק על עשה (ולפ"מ שפרשנו שהמדובר על שאר מחשבות לא תהיה המדרש סתירה להגמרא ומכאן עוד כמה ענינים שיש להסתפק בהם, לכן יותר משמע לפרש כמו שפרשנו).

³ כמובן שהמדובר כאן בזמן שלא היה יכול אז להרהר בדברי תורה כגון בבית הכסא ובמקום שאינו נקי ובבית המרחץ וכדו' שאז מותר לחשוב מחשבות חול ואז אם חושב מחשבה נגד רצונו ית' על זה באה העולה לכפר, אבל בזמן שהיה אפשר לחשוב בדברי תורה הרי הוא צריך כפרה גם על החטא של ביטול תורה.

וישנו עוד היכי תמצוי שאפשר לומר שאין עליו איסור ביטול תורה כגון שהוא עייף כ"כ שאי אפשר לו לחשוב בדברי תורה אבל זה מציאות רחוקה מאוד כי אפילו אם א"א לו להרהר בעיון עדין אפשר להרהר בדבר פשוט שאין צריך להתאמץ להתרכז כגון שיחשוב הלכה פשוטה או אפילו פסוק א' ואפילו בפסוק ואחות לוטן תמנה הרי מקיימין בזה ג"כ מצות ת"ת כדא' בחז"ל, ולכן על האדם להרגיל א"ע שיהיו שגורים במחו ד"ת פשוטים כהלכות ופסוקים ודברי אגדה מחז"ל וכדו' בכדי שיחשוב בהם בשעה שמחו עייף ופנוי משאר דברים וכמו"כ ישן מתוך ד"ת כאלו כדא' בש"ע לישון מתוך ד"ת, וכך לא יעבור בשום פעם על עון ביטול תורה שהוא חמור מאוד וירויח מצות עשה כל רגע בשעותיו הבטילות בלי זה וגם בזה יהיה שמור מהרהורי יצה"ר שמעלה על לב האדם שמחו פנוי גם ירגיל האדם ע"א לחשוב דברי יראה ואמונה ומה' ית' ויקיים בזה מצות שויתי ה' לנגדי תמיד ומצות הדבקות בה' שהוא מצ"ע מה"ת, ועי' מ"ב סי' א' בבה"ל שהעתיק מהחינוך ו' מצות תמידיות שחיובם על האדם כל רגע, ובלי הרגל בודאי שאין האדם חושב בהם ומקיימם תמיד ומי שיקיים כל האמור שהם באמת קלים מאוד אחרי ההרגל יהיה חיים נעימים כצורת יהודי אמיתי ויחשוך לנפשו מצורת גשמיות ורוחניות מיצרו ויבין מ"ד במשנה היום קצר המלאכה מרובה, ומה שכתוב למען חייך כי ירגיש חיים מאושרים שאין דוגמתן, וכל זה קל מאוד להגיע אליה להחכם שענינו בראשו ומרגיל עצמו לכל זה לאט לאט, ויקיים בו הפסוק כי קרוב הדבר מאוד בפ"ך ובלבבך לעשותו ויראה עולמו בחייו, ויבין ארז"ל אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שוטת וההולך אחרי עצת יצרו ה"ה כסיל בחושך הולך ומאבד עצמו לדעת מחיי עונג עוה"ב ועוה"ז גם יחד.

⁴ ועי' חדושי מאירי קדושין ל"ט: על הגמ' שם שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה שכתב שם וז"ל לעולם יזהר אדם שלא להרהר בעבירה שאף על פי שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה כלומר שאין נענש בה כאלו עשה מעשה מכל מקום נענש הוא עליה אחר שהוא מכין בהרהורו לכונת עשיית העבירה ושללא נמנע מעשייתה מצד כבישת יצרו אלא שלא נזדמן לידו להוציא הרהורו לפועל: עכ"ל (ומדבריו נראה שכונתו רק באופן שהרהר והחליט שברצונו לעבור ח"ו העבירה רק לא הוציאו אחר"כ לפועל) אבל

שמהדר את נפשו אם מתקן את המחשבה שהיא לא רצויה ולכן זה רשות ולא חובה.

ויש לבאר הענין יותר קצת כדי להבין מה זה ענין של המחשבה, מכיון שהיא סו"ס פוגע בנפש כנ"ל, למה באמת לא נחשב כחטא ממש ולא מצטרף למעשה, ולמה זה הדבר כאילו בין רשות לחוב.

ידוע מה שרש"י מביא את המאמר חז"ל על הלשון צו, למה כתוב כאן לשון צו, ולא דבר אל בנ"י כבכל התורה כולה, על זה אמר ר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, ומכיון שכאן המדובר על קרבן שיש בו חסרון כיס התורה אומרת לשון צו, וידוע שמתלבטים בו מאוד המפרשים שקשה להבין מה זה החסרון כיס במיוחד בקרבן עולה יותר מבכל קרבן. וכל הפשטים שנאמרו על זה כולם דחוקים כמובן וקשה מאוד להבין את הענין ולכן המאמר הזה בע"כ אומר דרשוני שבודאי טמון כאן איזה רמז.

ואפשר לומר בדרך זה, הנה יש להתבונן מה יותר חשוב אם אדם עובד את ה' מכח הציווי או אם אדם עובד את ה' יתברך מאהבה בלי שום ציווי, מרצונו מנדבת לבו. והנה בנדבת המשכן כתוב כל נדיב לבו יביאה, כלומר, שהיה מעכב שיהיה דווקא נדיב לבו ולא בדרך חובה, (חוץ מהמחצית השקל להאדנים) אבל בדרך כלל בכל התורה כולה הוא בדרך ציווי וחובה,

וכן בקבלת התורה מצינו שאחרי שבנ"י היו מוכנים לקבל את התורה באהבה ורצון ואמרו נעשה ונשמע, אעפ"כ לא רצה ה' לתת להם את התורה בצורה של נעשה ונשמע בצורה של רצון ונדבה בלבד, וכפה עליהם את ההר כגיגית שיקבלו את התורה גם בצורה של קבלת עול וחובה, ויש להבין, מה הענין בזה,

וכמו"כ מוכח ממה שאנו רואים שלא נתן הקב"ה את התורה לאומת העולם מפני שלא רצו לקבל עליהם את התורה מרצונם הטוב, כדאיתא בדברי חז"ל שהקב"ה הציע מקודם את התורה לכל האומות וכיון שלא רצו לקבלה לא נתנה להם ולא כפה עליהם וכו' כמו אצל בנ"י, וכמו שבאמת ישאלו ויטענו

דברינו כאן נאמרים אפילו בלי שום החלטה לחטוא אלא באופן סתם שמחשבות של היצח"ר מסתובבים במחו של האדם ומכש"כ אם הם ח"ו כובשים גם את לבו, כלומר שנתרגש גם אליהם או שמקבל סיפוק בלבו מזה שאז בוודאי מורידים מאוד את האדם ומרחיקים אותו מהשי"ת ומעבדתו ית', וכמבואר כל זה בספה"ק ואם היצח"ר מכניס ח"ו בע"כ מחשבות תוך המח צריך האדם לא לתת להם לשהות במחו ולטמאה ח"ו אלא תומ"י להסיח דעתו לדבר אחר ומכש"כ אם יוכל לדב"ת שהיא אילת אהבים ויעלת חן (משלי ...) כמבואר בחז"ל.

האומות העולם לעתיד לבוא למה לא כפה עליהם השי"ת את התורה כמו לבני ישראל כמבואר בגמרא ריש מסכת ע"ז וגם לבנ"י שאל אותם השי"ת מקודם, ונתן להם הזדמנות לומר נעשה ונשמע, וצלה"ב מה זה מעלה ומוריד ומה זה קובע אם בין כך ה' רצה לכפות אותנו שיהיה בכפיה, א"כ מהו הענין שהקב"ה הקדים להם הזדמנות שיהיה להם אפשרות לומר נעשה ונשמע מה המטרה בזה.

והנה אם נתבונן באמת, השכל אומר שיותר חשוב אם אדם אינו מצווה ועושה אבל בגמ' יש מחלוקת בזה ומסקנת הגמ' שגדול המצווה ועושה מפני שצריך לכופ את יצרו, שמכיון שיש לו ציווי הטבע מעורר התנגדות, כי טבע האדם לא רוצה לקבל עול, הטבע אוהב יותר לעשות דבר בנדיבות לבו מאשר לעשות בעול. ואנו רואים בחוש שיש תלמידים כאלה שקל להם יותר בבין הזמנים לילך יותר מוקדם לישיבה ללמוד כל הסדר מבאמצע זמן, שבאמצע זמן הוא מרגיש קצת לחץ שלוחצים עליו ומחייבים אותו ללמוד כי זה קבלת עול ובלי עול יותר קל לו, כך עכ"פ בדור שלנו כהיום, שהיום זה החולשה של הדור ומאוד נפוץ דבר הזה שרוצים בלי לחץ, רוצה לעשות לבד בלי לחץ ומפריע לו אם יש לחץ כך זה הטבע, לכן כמובן שיש חשיבות בענין שהאדם עושה לבד בלי כפיה רק עם רצון ואהבה וכל מקום שאין לחץ ועול בודאי קל יותר להאדם לעשות את זה יותר באהבה,

ולכאורה הרי מדריגת עבודת ה' באהבה ה"ה יותר חשובה ממי שעושה רק מיראה, וא"כ ה"ל להיות האיננו מצוה ועושה יותר חשוב אבל הגמ' אומרת אדרבה מכיון שיש יצר הרע שלא לעשות בקבלת עול, לכן מטעם זה יותר חשוב המוה ועושה, נמצא יש כאן חשיבות מפני שצריך לכופ את יצרו אבל, עכ"פ מצד העבודה עצמה אפשר להבין יותר סברת ההו"א של ר' יוסף שיותר חשוב מה שהאדם עושה בלי ציווי שזה מראה על האהבה שעושה מאהבת ה'.

וי"ל שמסקנת הגמרא שיותר עדיף המצווה ועושה זה רק לגבי קבלת שכר שהאדם מקבל יותר שכר על העבודה שצריך לכופ את יצרו אבל כלפי שמיא יותר חשוב העבודה שנעשית מאהבה ונדבת הלב, אבל בכ"ז מכיון שרצונו ית' להעניק לנו הרבה שכר וזה נחת רוח לפניו וזהו כל מטרת בריאת העולם כדי לגמול לנו שכר לבסוף מכח מעשינו (ובכדי שלא תהיה נהמא דכיסופא) כי רצונו ית' להיטיב לנו ע"כ נתן לנו את התורה באופן של כפיה כדי שיגיע לנו יותר שכר וכנזכר

והנה עה"פ ואהבת את ה' אלוקיך וגו' מביא רש"י מאמר חז"ל, עשה את המצוות מאהבה, כי באמת זה התכלית שהאדם צריך להגיע באמת לעשות את כל המצוות מאהבה, (וכמובן שהכוונה ביחד עם קבלת עול ולא ח"ו לפרוק מעליו את העול) וזה מה שה' רוצה מאתנו, רק בתחלה אנחנו צריכים לעבוד מכח הציווי הקבלת עול כדי לכבוש ולשבור את היצר הרע, וזה הכונה במה שהגמ' אומרת שכיון שיש כבישת היצר זה יותר חשוב אבל אח"כ כשהאדם כבר כבש את יצרו הרי זה פשוט שהעבודה מאהבה ואפילו לולא הציווי יותר חשוב והוא תכלית העבודה שעל האדם להגיע אליה וכמבואר בארוכה בספרי מוסר בראשונים עדבה"ק.

וע"פ האמור יש להבין למה ניתן לנו התה"ק בכפיה אחרי שאמרו נעשה ונשמע ואע"פ שהיו אז בני חורין מהיצה"ר כי פסקה זהמתן וא"כ למה היה צריך הציווי וכפיה הלא באופן זה יותר חשוב כשעושין בלי ציווי כנ"ל והם כבר הגיעו להמטרה ודרגא המעולה.

אבל הענין הוא כך, שהתורה ניתנה לנו באופן שאם חס ושלום פעם בעתיד לא יהיו בדרגה של רצון שירצו לעשות מרצונם, ואז ממילא לא יקיימו את המצוות אם לא יהיה להם ציווי וכפיה, ואם האדם יעבור אחד מהתרי"ג מצוות, זה ינתק אותו מה' ינתק אותו לגמרי מהרוחניות ומעבודת ה', ואח"כ כשיתעורר בתשובה ויתחרט וירצה לחזור לעבוד את ה' כבר לא יהיה באפשרותו ובכוחו מפני שקילקל לעצמו שניתק את עצמו ח"ו, לכן השי"ת אסר לנו את כל הדברים האלה שהם סם המות שהם יכולים להזיק לנו, זה ענין של התורה בכפיה.

אבל באמת נשארת המטרה כמו שהיתה מקודם, שהמטרה היא להגיע לבסוף לעשות הכל מרצון, לפי"ז נמצא שאחרי שהאדם מקיים את כל התורה כולה מכפיה עדיין לא הגיע להמטרה, שהרי הוא צריך לעלות לדרגה יותר שיעשה כל מצוה ומצוה ברצון ובאהבה, כמו שהפסוק אומר ואהבת את ה' אלוקיך וגו' וכפרש"י הנ"ל עשה את המצוות מאהבה, אבל על החלק הזה לא שייך ציווי בכלל, שאם יעשה מכח הציווי זה כבר לא מרצון זה מוריד קצת מהרצון ומוריד מהאהבה, האהבה צריך להיות לגמרי מאהבה.

נמצא כך יש לנו שתי עבודות יש לנו עבודה ראשונה לקיים את התרי"ג מצוות מכח הציווי ויש לנו עבודה בתוך עבודה, כלומר, שהמצוה עצמה שהאדם עושה צריך להעלות אותה לדרגה יותר גבוהה שתהיה נעשית באהבה, כלומר, שאפילו אם לא היה ציווי גם הייתי עושה לזה צריך האדם להגיע, ובאמת אם

אדם עושה מצוה כמו שצריכה המצוה עצמה יש לה סגולה שהיא מעלה את האדם לדרגה הזאת.

ובזה יש לפרש המשנה, הוי רץ למצוה קלה וכו' שמצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה מה הכוונה בזה ששכר מצוה מצוה מה המשנה מוסיפה בזה, וגם צלה"ב מה זה שנקראת מצוה קלה הלא המשנה בעצמה אומרת שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות וא"כ אין אנו יודעין להבדיל בין מצוה למצוה לדעת איזה קלה ואיזה חמורה, ועל פי הנאמר יש לומר שהמשנה מוסיפה לנו, שלא רק שתגרור לך מצוה אחרת אלא שזה יגרום לך גם את המצוה הזאת שפעם אחרת תעשה את המצוה ביותר דרגה כי שכר מצוה היא המצוה עצמה שתשיג בזכותה את המצוה עצמה בדרגה הנכונה המבוקש שאתה צריך להגיע אליה, וזה ע"י עשיית המצוה בחיצוניות הפעולה הפשוטה, מכח הציווי, זה יביא אותך לדרגה השניה, זה יעלה אותך לתוך המצוה עצמה, ותזכה במצוה בדרגתה הנכונה, כי להתחיל במצוה תיכף ומיד בדרגה המעולה זה קשה מאוד אלא אדם צריך לעלות מדרגה לדרגה.

ולכן אומרת המשנה אפילו כשעדיין המצוה שלך נקראת מצוה קלה מפני שאינה נעשית בדרגה השלימה עם האהבה הראוי' עם כל הלב כמו שצריך אלא רק מתוך החיוב לצאת ידי חובתך וכאילו ח"ו בכפיה, בכל זאת אומרת המשנה הוי "רץ" והכוונה בזה הוא שכשאדם עושה איזה דבר עם התלהבות וחשק גדול אזי הוא רץ ועושה בזריזות אבל כשאתה לא מרגיש לרוץ וחושב בשביל מה לרוץ הלא זה רק חיצוניות ולא באמת ונראה כמו הצגה ורמיה, לכן אומר לנו המשנה אע"פ שעדיין זה רק הפעולה החיצונית שאתה עושה אבל אם תכוון ג"כ שהמצוה יגיעך ע"מ לעשותה כתקונה, וגם תאמין שהמצוה הזאת תגרום לך שפעם שנית תעשה את זה עם כל הלב עם האהבה הראויה ובאמת חייב שיהיה לו להאדם תשוקה להגיע לזה כמשארז"ל חייב האדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי הרי חייב שיהיה לך רצון כזה ולקיים את מצות עשה דאורייתא של ואהבת את ה' אלוקיך וג' ועל כן חייב אתה לעשות השתדלות לזה,

ומכיון שהמשנה אומרת שהמצוה יכולה להביא לך את זה, א"כ אין אתה יכול להפטר מההשתדלות הזאת, ולכן בשעה שאתה כבר עושה את המצוה תכוון הכונה להגיע לזה. כמו שנתבאר בכ"מ אצלינו שכ"ז רוחני א"א להגיע אליה אלא אם כן יכוון בפירוש ע"מ להגיע אליה וגם צריך להאמין בזה שהמצוה הזאת יגיע אותו אליה (כי בלי שיאמין בה ג"כ לא תפעול סגולתה כמבואר במ"א)

ועל כן צריך ג"כ לעשות את הפעולה של הריצה שזה מראה על האהבה כדי שתהא מוכיח מחשבתך וניכרת מתוך המעשה שאתה רוצה להגיע לזה, והרי זה נחשבת השתדלות כדי להגיע, ובזכות זה המצוה יביא אותך באמת לדרגה הזאת.

ונחזור לעניננו שיש לאדם שתי עבודות בכל מצוה, יש לו עבודה החיצונית של המצוה, ויש לו עבודה פנימית העבודה החיצונית הוא הפעולה החיצונית, והיא מביאה את הפנימיות, והנה החיצונית אפשר לתאר בלשון כיס שזה הבית יד שבוזה אדם אוחז את הענין הפנימי שמגיע ע"י זה, ולכן זה נקרא כיס לגבי הפנימיות של המצוה, וכמו למשל שאם אדם מכין לעצמו כיס גדול ושואלים אותו בשביל מה אתה מכין כיס, אומר שצריך לקבל איזה ירושה גדולה איזה מתנה גדולה צריך לקבל אוצר של כסף, ולכן הוא כבר מתכוון ומכין כבר את הכיס, זה הענין של הכיס, האדם מכין כיס למטרה שמאמין בודאי שיהיה לו במה למלאות אותו, אבל אם מכין את הכיס על מנת להשאר רק בכיס עצמה הרי זה טפשות זה צחוק הוא מקבץ כיסים מה זה שוה, הרי המטרה רק לקבל ולשום בו משהו,

עכ"פ יש לנו עבודה להכין את הכיס לכל דבר מה שאנחנו רוצים להגיע, וזה כמו טבעת הקידושין, ויש לנו הרצון הפנימי שצריכים למלאות בתוך הכיס בכל מצוה צריכים למלאות אותה עם הפנימיות עם הלב, נמצא החלק המעשה הפעולה זה הכיס, והחלק הפנימי זה המחשבה, זה הוא מה ששמים בתוך הכיס.

ועתה נחזור למה שהתחלנו בענין פרשת עולה, העולה מכפרת על מחשבה שבלב, כשאדם רוצה להזדר את עצמו, לא שזה מחייב אותו להביא כפרה, אבל רוצה כפרה על זה, וזה כמו תשובה מאהבה וכמו על חטא שחייבים לעשות תשובה, ואחר שכבר עשה תשובה שייך להוסיף ולעשות עוד פעם תשובה כמו בנדבה בלי חיוב. כי יש שתי דרגות של תשובה יש תשובה מיראה ויש תשובה מאהבה (וזה ג"כ כמו חצויות ופנימיות שתשובה מיראה הוא כמו פעולה חצונית לגבי התשובה מאהבה שזה נחשב פנימיות נמצא ג"כ התשובה מיראה היא כמו הכיס לגבי התשובה מאהבה), וידוע שתשובה מאהבה הוא דרגה יותר גדולה שהאדם מרויח בזה שהעבירות מתהפכים לזכויות.

והנה תשובה מאהבה הכונה היא פשוט, כמו למשל אם האדם חטא לגבי מישהו ומפחד מהעונש אזי הוא מפייס אותו זה תשובה מיראה, אבל כשהאדם

עשה איזה עון למישהו ולא ראה למי, ואח"כ הוא מסתובב ורואה שזה היה ידיד שלו או אבא שלו שאוהב אותו מאוד, אזי כבר לא איכפת לו כל כך אם יקבל עונש או לא, כי עצם העובדה שעשה דבר כזה לאביו שאוהב אותו זה מצער אותו מאוד בלי גבול זה עצמו העונש הכי גדול בשבילו, ואפילו אם יעשה כל הפיוסים שבעולם ואפילו אחרי כל העונשים כל הקנסות שיעשה על עצמו לא יוכל להרגיע את עצמו ולסלוח לעצמו, אע"פ שהשני כבר סולח לו וכבר מחל לו, אבל הוא בעצמו לא יכול לסלוח לעצמו איך צערתי את האדם שאני אוהב אותו כל כך ואפילו אחרי שנתתי לו כסף ופיצויים כמה שיהיה אבל זה רק מפייס לבו של השני הנפגע ומוריד את העוולה, אבל זה עדיין לא מרגיע את הלב שלי, אם אני אוהב את האדם, זה לא מרגיע אותי, זהו תשובה מאהבה, אם אדם מגיע לדרגה שאוהב את ה' כל כך שאח"כ מתבייש מעצמו איך עשיתי דבר הזה לאוהב הכי גדול שלי להשי"ת המטיב עמי כל כך איך יכולתי לעשות נגד רצונו ית', ולא סולח לעצמו אף פעם זה התשובה מאהבה שהאדם יכול לעשות זה עוד פעם ועוד פעם כל יום אין לזה סוף כמו שעשה דהמע"ה שהקים עולה של תשובה שלימד את העולם איך לעשות תשובה שאע"פ שכבר נאמר לו ע"י הנביא ה' העביר חטאתך וגו' בכ"ז מכח גודל אהבת השי"ת לא מחל לעצמו ועשה תשובה כל משך חייו ולא שכח אף פעם מהחטא שעשה, וכמ"ש וחטאתי נגדי תמיד, וזה התשובה גורם הרבה נחת רוח להשי"ת, כי זה מוכיח גודל אהבתו להשי"ת.

ולפעמים זה יותר מוכיח אהבה מעשיית מצוה. ודוגמא לדבר, לאדם שיש לו חבר טוב ועשה לו עוול אפילו אם זה היה בטעות, הוא מרגיש תוך לבו הרגשה לא טובה, שמכח זה מפייס אותו. ומתחיל להיות אוהב שלו יותר ויותר ומתקרב כל כך אליו מפני שרוצה לפייס אותו, נמצא מכח הפיוס הוא מגיע אח"כ להיות אוהב שלו הרבה יותר ממקודם, מפני שמרגיש עצמו אשם בזה לכן הוא רוצה לתקן כי הלב שלו לא נותן לו מנוחה ובכח זה נהיה אוהב שלו יותר ויותר, נמצא החטא הזה העוול הזה הביא אותו להיות יותר קרוב לידיד שלו זה תשובה מאהבה, לכן זה נעשה זכויות, שמתשובה מאהבה האדם מתקרב יותר ויותר לה' אפילו יותר מעשיית מצוה, לכן זה מוסיף לו זכות כמו מצוה, ויותר ממצוה כנ"ל,

והנה כל הענין של החטא שצריך כפרה היא מפני שהחטא מרחק את האדם מה' וצריך לחזור ולהתקרב לכן אם האדם עושה תשובה רגילה ומנקה את

עצמו מהחטא ה"ה מרויח שכבר אין לו עונש וביטל את הריחוק שגרם לו החטא אבל אם זוכה לנצל את מצבו וכנ"ל שמכח הרגשת החרטה ה"ה מתקרב יותר לה' מבקודם החטא, ואז מתהפך העול שעשה לזכות, כי זה גרם לו התקרבות לה' כמו מעשה מצוה העבירה מתהפך לזכויות, זהו הפירוש של תשובה מאהבה אבל על העבודות האלה אין שייך ציווי כי אם אינו בא מהרגשת הלב מעצמו אלא מהאהבה מהרצון מנדיבות הלב בלי שום ציווי אין לו שום שויות אין לזה פירוש בכלל וה"ז כמי שמפייס את אביו או את חנירו (כשחטא נגדו) מפני שנצטווה כך ולכן לא שייך על דברים כאלה ציווי וזה הפנימיות של התשובה.

וכמו שהזכרנו שכל מצוה יש לו פנימיות, הפנימיות הוא הלב האהבה שמכניס בהמצוה וזה דבר שאין שייך עליה ציווי, ולכן אם האדם מתחשק לו לתקן דברים שלא מצוה עליהם ורוצה לתקן את הפנימיות שלו שלא היה כמו שצריך ומרגיש עכשיו יותר השתוקקות יותר תשוקה לה' להתקרב ויותר אהבה ומתבייש מכל ההתנהגות שלו עד עכשיו, אפילו אם לא היה חטא אבל העדר אהבה לה' העדר עבודה בזה הוא מרגיש לא רגוע ורוצה לתקן את זה, לזה התורה נותנת לו עצה לא ציווי אלא עצה תביא קורבן עולה וזה יכפר על זה, וזה יעלה אותך ויקרב אותך יותר להשי"ת.

והנה הטעם שנקראת עולה בפשטות הוא מפני שכולה כליל, כולה עולה על המזבח, כולה עולה לה', אבל לפי"ז לכאורה היתה צריכה להיות נקראת כליל, קרבן כליל, ולמה נקראת קרבן עולה (ועיין מפרשים כאן שאומרים שזה רמז על המחשבה כפי מה שאמרנו מפני שזה מכפר על המחשבה ומביאים את הפסוק בנביא העולה על רוחם וגו' זה קאי על המחשבה ע"כ) ולפי מה שאמרנו אפשר לפרש את זה כפתור ופרח שהכוונה היא שהעולה זה מעלה את האדם לה' אם האדם רוצה להעלות את הלב שלו לזה יש לו קרבן עולה זה הפעולה של הקרבן עולה.

ובזה אפשר לפרש למה נקרא חסרון כיס שהקרבן עולה באה בשביל למלאות החסרון כיס של האדם שיש לו חסרון בכיס שלו, יש לו כיס, אבל הכיס חסר, שמרגיש חסרון בכיס שלו שאינו מספיק מלא הרי הוא חסר אהבה לה' (שזהו המילוי של המצוה של הפעולה החצונית כנ"ל) על זה מביא את הקרבן עולה, ולכן ביותר צריך הכתיב לזרז שזה ענין שאין על זה ציווי מפורש, אבל בכל זאת זה עיקר המטרה של העבודה וזה יותר תופס מקום בעבודה עצמה מהחיוב שהאדם עושה, ולכן ביותר צריך הכתוב לזרז בזה, שזה דברים עדינים מאוד ועל זה צריכים מאוד להזהר, ואם האדם באמת רוצה לקבל את זה אז צריך להזהר

ביותר, אדם שרוצה באמת להתקרב לה' בכל לבו (לא רק לצאת כדי חובתו כדי שלא יהיה לו גיהנום) ורוצה לזכות לחיי עולם הבא לזה צריך זירוז ביותר זה לא כל כך פשוט, צריכים להשקיע בזה הרבה כוח והרבה זירוז במקום שיש חסרון כיס, כשצריכים למלאות את הכיס מפני שאין על זה ציווי אז צריכים על זה זריזות וזהירות יותר.

נמצא לפי האמור שהקרבת עולה היא באמת ריצוי ובאמת כפרה זה שניהם ביחד זה ריצוי כלומר אחרי הרגשה של חטא אפילו לא חטא ממש אלא מרגיש קצת מרוחק מהקב"ה. זה ברור ופשוט שאף על פי שבכל התורה כולה אין מחשבה מצטרפת למעשה אבל מי שמעיין ברבינו יונה יראה שמחשבה של כל עבירה מרחק את האדם מהקב"ה אפילו אם זה לא חטא, אבל סוף כל סוף אדם נהיה מרוחק מהקב"ה מרוחק מהעבודה האמיתית ע"י מחשבות כאלו ח"ו האדם לא יכול כל כך בקל להתקרב לעבודה אמיתית אם יש לו פגם של הרהורים שהם מנגדים לעבודת ה', אז ממילא זה באמת אם אדם רוצה להתקרב לה' הוא מביא כפרה הזאת אף על פי שאינו מחוייב זה תשובה מאהבה. וזה דבר עדין מאוד כי אם האדם רוצה רק לצאת ידי חובתו ה"ה פטור מקרבן הזה כי כבר יצא ידי חובתו, אבל בזה בודקים את האדם מאוד מאוד מפני שזה צריך להיות באמת לאמיתו שהוא לא יעשה מזה הצגה, ובשלמא דברים שאדם מחוייב לעשותו אפילו אם אינו עדיין בדרגה שיעשה מאהבה ונדבה בכל זאת צריך לעשותו אפילו בכפייה, אבל עבודה של הקרבן הזה אסור לעשות בדרך של כפייה והצגה כי זה נקרא ח"ו לרמות כלפי מעלה, זה עבודה שצריך מאוד זריזות וזהירות אבל אם האדם באמת רוצה אזי מותר לו ומצוה לנדב קרבן עולה שבאמת הקרבן מעלה את האדם לדרגה השלימה.

ולפי כל הנ"ל יצא לנו לפרש בלשון צו שאין הזירוז רק עבור הכהן בעבודתו על האמרים ופדרים (שזה שייך אצל כל הקרבנות) אלא כאן בא להוסיף זירוז גם להמביא את הקרבן לכל מי שרוצה להתעלות יותר ולהכנס בפנימיות בעבודת ה' ולכן הוא מנדב עולה, שהקרבן יעלה אותו, שזהו פעולת הקרבן עולה, ולכן התורה מרמז את זה דוקא בקרבן עולה יותר מבשאר הקרבנות, עכ"פ יצא לנו ב'

'וכמו"כ מצינו בפ' עולת התמיד שכתוב לשון "צו" את בני וגו' קרבני לחמי וגו' אע"פ ששם המדובר על קרבן שהוא חובה ולפי הנאמר כאן ח"ו שייך רק בקרבן נדבה, אבל יש לתרץ בטו"ט כי שם מדובר על קרבן צבור ובצבור כן שייך שהתורה יקבע דבר זה כחובה אע"פ שכל הענין והעליה הנזכר שייך רק בנדבה במי שלבו נדבו להתעלות מאהבה ונזכר בכ"ז אצל כל הצבור ביחד בודאי שנמצאים כל פעם אנשים כאלה שהמה בדרגה הזאת ולכן התורה יכולה לקבוע את זה לחובה, ויל"פ עפ"י מ"ד לעולם לא

אופנים לפרש את הלשון צו הזירוז, א' שהכתוב מרמז לנו שהאדם צריך לעשות בזריזות כנ"ל כדי שעי"ז יגיע לדרגה הפנימית של עשיית המצוה, אופן הב' כשכבר רוצה לעשות את העבודה הפנימית שזהו מאהבה הכתוב מזרז שצריך ליהרר שיהיה באמת לאמיתו ולבדוק ולבחון את לבו אם אינו מרמה א"ע או ח"ו כלפי מעלה וזה הזהירות של התורה.

ויש להוסיף עוד לפרש הלשון זירוז שהכתוב רוצה לחזק ולזרז אותנו להרצון הטוב שבלבנו ולעודד אותנו לזה וכאלו הכתוב מזכיר אותנו שלא נזלזל ברעיון הטוב שעלה בלבנו אלא לבצע אותו בפועל ועל זה גם כן מתאים לשון צו זירוז וחיזוק, ומודיענו שבנדבה הזאת שבלבנו להביא קרבן עולה שהיא ריצוי יש בה ענין גדול מאוד והכתוב מזרז את האדם לזה, כלומר שהכתוב מזרזו ואומר לו אתה רוצה לעשות דבר טוב, כמו למשל ילד שבא למלמד שלו ואומר לו אני רוצה לגמור מסכת משניות בעל פה זה לא חיוב מהסדר המוסד לא מחייב והמלמד שלו לא מחייב אותו, בכל זאת המלמד מאוד מזרז אותו אומר זה דבר יפה מאוד ומעודד אותו מאוד ומזרז אותו ומזכיר אותו בכל יום נו עשית מה שאתה רוצה לעשות מפני שהאדם בעצמו צריך לפעמים חיזוק אפילו בדבר שרוצה מעצמו לעשות אבל הגוף החומר מכביד על האדם ואע"פ שהוא רוצה הגוף מונע קצת ולכן האדם צריך חיזוק.

ומכיון שהזכרנו העניין שהאדם צריך חיזוק נזכיר דרך אגב הארה חשובה בעני"ז שלא רק ילד צריך לקבל חיזוק מהרוב שלו אלא כל אדם בפרט בזמנינו כהיום שהגמ' מעיד על תקופתנו עקבתא דמשיחא שיתקיים בהם הפסוק וסר מרע משתולל ויראי חטא ימאסו על כן בודאי אלו המבקשי ה' מבקשי אמת זקוקים להרבה חיזוק ולכן יש להזכיר כאן החשיבות וגודל המצוה של החסד הזה אם האדם יתן חיזוק להשני עידוד וחיזוק רוחני, כמו שידוע שיש ענין ומצוה גדולה מאוד לעשות חסד בגשמיות עם מי שזקוק לה, ונזכיר כאן לדוגמא מגודל החשיבות בחסד הגשמי לתת חיזוק להנזקק, ונזכיר מאמר הגמרא (ברכות ו.) שדורש מהפסוק בנביא (ישעי' ג') שהוכיח את בני"י באומרו גזלת העני בבתיכם

לן אדם בירושלים עם חטא בידו כי הקרבן תמיד היתה מכפרת תמיד עי"ש ולכאורה תמוה מאוד למה דוקא בירושלים הלא הקרבן עולה היתה מכפרת על כל הכלל אפילו על מי שלא נמצא בירושלים ועפ"י הנ"ל י"ל שבאגדה הזאת פשוט שהוא רמז על חטא המחשבה שאין עליה חיוב קרבן, כי על חטא אחר בודאי שאינה מכפרת עד שיביא חטאת ועפ"י הנ"ל ה"ז דוקא באם האדם רוצה באמת להתעלות לשלימות וידוע שמלת ירושלים רמז על ב' תיבות ירא ושלם וי"ל שתיבות ירושלים כאן המכוון בדרך רמז על ענין ירא ושלם וכלומר שזה הרמז מי שלן תוך רצון של יראה שמתירא על שירד מהשלימות ורוצה להיות שלם, עבור אדם כזה העולת תמיד מכפרת עליו ומעלהו לשלימות.

וגו' ודורש הגמ' מזה שאם האדם לא עונה שלום למי שהקדים לו שלום נקרא גזלן, ופרש"י שם הדיוק מהפסוק הוא שהוכיח להם דוקא על גזילת העני והלא אף גזילת העשיר גזלה היא אלא הכונה על העני שאין לו כלום לגזול ממנו אלא שלא להשיב על שלומו ע"כ.

עכ"פ הגמרא לומדת מכאן שיש איסור גזל אם לא עונים שלום למי שהקדים לו, וצלה"ב למה דווקא עני כדמשמע מהפסוק שהוכיחם דוקא על גזלת העניה לעני וצ"ל מפני שהעני לבו שבור ולכן צריך חיזוק צריך עידוד ובזה שעונים לו שלום אז רואה שמחשבים אותו זה נותן עידוד ואם לא מתייחסים אליו ולא עונים לו גורמים לו שנופל ונשבר ברוחו עוד יותר וע"כ זה נקרא גזל שמי שלא עונה לו ה"ז כגזול את לבו ממנו כי אין לו במה לחזק את לבו. א"כ כל שכן העני בדעת שאם אדם רוצה לעבוד את ה' והוא שבור ברוחו כי אין לו למי לפנות ה"ז ג"כ פרנסה, פרנסת נפשו שחסר לו, וה"ה שבור ברוחו ודינו כעני, (ובפרט בזמנינו שהתקיים בנו ויראי חטא ימאסו כנ"ל א"כ בודאי הרי הוא שבור ברוחו) ולכן יש מצוה גדולה לעודדו לתת לו חיזוק כי זה העני הכי גדול וע"י שנותנים לו עידוד וחיזוק מחזקים אותו לעבודה אז ממילא ה"ז מצוה חשובה ביותר לחזקו.

וכמו"כ הכתוב גם כן מזרז ומחזק אותנו מאוד מאוד ולא רק מיד אלא גם לדורות אפילו שאנחנו לא ממש בדרגה של עבודת ה' אנחנו רחוקים מאוד מזה מהדרגה האמיתית בכל זאת הכתוב מעודד אותנו שגם אנחנו יכולים להתעלות על ידי המעט שבכחינו לעשות ולכן אנו צריכים ביותר את החיזוק והזירוז כמו המלמד שמעודד את הילד שיעשה מה שברעינו ולבו ומחשיבו מאוד בעיניו וכמו"כ אפילו האש השלהבות הקטנה המרומז במ"ם הקטנה של מוקדה שאנו מלהבים את לבנו והקצת שמחה שאנו עושים בליל התקדש חג כדי לקיים המצוה שחייב אדם לראות א"ע כאלו יצא ממצרים ה"ז חשוב מאוד בשמים בזמן זה של חשכת לילה וזה הרמז כל הלילה עד סוף הגלות עד שנזכה לבוקר אור ב"ב.

ובחזר לענינו להסביר איך צריך מי שהוא צדיק ועובד את ה' ועוסק בתורה יום ולילה ולא חסר לו כלום איך צריך לראות א"ע כאלו יצא וכו' הלא אין לו גלות מצרים שירגיש שצריך לצאת ממנה.

אבל התשובה הוא כי באמת איתא בגמרא על הפסוק אוהב כסף לא ישבע כסף וגו' שמי שאוהב מצות לא ישבע בשום פעם וכשיש לו מנה רוצה מאתיים כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא יל"פ יחטא מלשון חסרון שכל מי

שהוא באמת צדיק בודאי מרגיש שחסר עדיין בעבודת ה' ובתוה"ק, כי אין מציאות כזה בעולם שיהיה צדיק ולא ירגיש כך, וזה אין צדיק גו' עם כל הטוב שעושה שלא ירגיש עכ"ז שחסר לו ואם אין לו הרגשה כזאת ה"ז סימן בודאי שבאמת אינו צדיק והוא טועה בדעתו ובדמיונו וה"ז סימן מובהק לדבר וע"כ מי שחסר לו הרגשה כזאת בודאי צריך לפשפש במעשיו ויתפלל אל ה' שיפתחו עיניו לראות את האמת שלא יחיה בדמיון שוא כי כל זמן שלא ירגיש האדם שחסר לו איך יעשה תשובה ואיך יקרב א"ע להד' וח"ו אבדה תקותו על כן צריך מאוד להתפלל ע"ז לראות את האמת.

והנה כדי לשבר את האוזן להבין בא' מהדרכים איך הצדיקים עושים תשובה נזכיר ענין איך הצדיקים מוסיפים כל פעם לעשות תשובה מאהבה והוא מה שכתוב בספרי מוסר ע"פ מעשה שהיה אצל רב סעדיה גאון, שרב סעדיה גאון היה פעם באיזה מקום והתאכסן אצל אדם בעל מכניס אורח, והאדם הזה לא ידע שזה רב סעדיה גאון וכיבד אותו כראוי כמו כל אורח ואחרי כמה ימים נתוודע לו לבעל הבית שזה רב סעדיה גאון, אז הלך והשתחוה ונפל ארצה לפניו וביקש ממנו סליחה ומחילה אמר לו רב סעדיה גאון על מה אתה מבקש ממני סליחה לא עשית לי שום עוול, אמר לו הבעל הבית אבל לא כבדתי אותך מספיק לפי מה שראוי לך מפני שלא ידעתי שאתה רב סעדיה גאון, אז התעורר מאוד רב סעדיה גאון והתחיל מאוד לעשות תשובה להקב"ה הוא עצמו, ואמר אם האדם הזה מבקש ממני שאני בשר ודם ובכ"ז מכיוון שנודע לו שלא יצא ידי חובתו כפי מה שמכיר אותי היום, ואתמול לא הכיר אותי, ולכן הוא עושה תשובה כזה ומתחרט כל כך, כמה אני צריך לעשות תשובה כל יום שאני מתגדל כל יום ומשיג יותר גדלות ה' ק"ו ובן בנו של ק"ו כמה אני צריך לעשות תשובה, והתחיל מאז והלאה לעשות תשובה גדולה כל יום ויום, על שלא עבד את השי"ת ולא כבדו עד עתה כפי השגתו שהוא משיג היום. וענין זה נקרא בספה"ק תשובת רב סעדיה גאון זה תשובת הצדיקים וזה תשובה מאהבה.

עכ"פ כל אדם אפילו צדיק, ג"כ רוצה לצאת מהמצרים שלו, ממה שמונע אותו שעדיין לא יוצא ידי חובתו מספיק, זה שייך לצאת כל שנה ממצרים, ולהתעלות יותר ולהשתחרר יותר מהמניעות של היצה"ר ושל החומר של הגוף המונע ומגביל את האדם בעבודת השי"ת ולכן חייב כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, אדם צריך להתכונן וצריך שיכניס בתוכו את הרצון שרוצה לצאת כי אם אין לו רצון אינו מסוגל לצאת שאין על מה לחול היציאה,

וידוע שבאמת האדם נפעל כפי מחשבותיו, המחשבות שמסתובבים במוח ולב שהאדם מכניס בהם הם משפיעים על האדם את הרצון ולכן יש כ"כ נחיצות וחשיבות ללמוד קצת ספרי מוסר בכל יום, וידוע שהחתם סופר כל יום לפני השיעור הקבוע בישיבה היה מלמד לתלמידיו כמה דקות מוסר, ואמר שיום שלא יוצא לו ללמוד מוסר לעצמו הוא מרגיש חולשה בעבודת ה' הוא מרגיש שחסר לו בעבודת ה' שמרגיש שחסר לו אותו היום ביראת שמים כך אמר החתם סופר, החתם סופר היה קדוש מאוד נורא והחתם סופר אמר על עצמו שיום שלא לומד מוסר מרגיש חולשה בעבודת ה' ומרגיש שיש לו ירידה ביר"ש אם כן מה נענה אנן אבתריה, כמה זה חשוב בשבילנו לימוד ספרי מוסר כדי להכניס בתוך ליבנו מחשבות של יראת ה' של עבודת ה' של אהבת ה' ולכן מכש"כ כהיום שכל האויר בחוץ ואפילו בפנים אפי' תוך כותלי בהמז"ר לפעמים ח"ו יש רוח של קרירות או ח"ו אפילו זלזול בעבודת ה' וביר"ש ואם לא יחזק האדם קצת את עצמו ויחמם את לבו קצת ע"י הספרי מוסר מאיפה יהיה לו חיזוק וכח להתגבר נגד החושך הזה החבלי משיח האלו.

וכדאי להזכיר ג"כ הרבינו יונה שאומר דבר חשוב מאוד שאדם יכול להיות מקיים כל התורה כולה ויכול להיות שעשה תשובה על כל עוונותיו ונתכפר לו ואין לו כבר עונש בכל זאת עדיין לא מרוצה לה' ומנחה לא ירצה מידו. וההסבר לזה שהעיקר הוא שהאדם צריך להיות קרוב להקב"ה ולהתקרב כ"כ שיהיה כל רצונו רק לעבוד את ה', ואם רוצה רק לצאת ידי חובתו ועושה את המצוות רק מפני שלא רוצה עונש אז אין לו עונש אבל עדיין לא התקרב לה', ואדם כזה אע"פ שאין לו גהנום אבל עדיין אינו ראוי לדרגה עליונה בעוה"ב כי עולם הבא בדרגה עליונה שזוכים לה הצדיקים שייך רק למי שקרוב לה' לזה ניתן לו הדרגה של עין לא ראתה. ורבינו יונה מביא כמה פסוקים בתהילים שעיקר בקשת דהמע"ה בדבר הזה שיתקרב לה' לא רק שיקבל כפרה על חטאיו אלא שיהיה מרוצה אל ה', וזה הענין של ריצוי שהזכרנו לעיל, שזה הכוונה של ריצוי הדורון של הקרבן עולה שנקרא בגמ' (זבחים ז:) דורון זה מרצה זה הדרגה אחר החטא אחר שכבר נמחל החטא.

ובזה יש לפרש הרמז בהמשך הפסוקים בפ' עולה הנ"ל אש תמיד תוקד וגו' לא תכבה כי באמת כדי להגיע לזה צריך להלהיב קצת את לבו, אש תמיד

תוקד על המזבח לא תכבה הפרשה הזאת מתחילה ברמז על ענין העבודה של מחשבה, כנ"ל, שעל זה צריך הכתוב לזרז כי אנשים לא כל כך מבינים את זה, כי לא יודעים כל כך את החשיבות של העבודה הפנימית,

והנה העבודה החיצונית יש לה כיס יש להאדם אחיזה בה יש לו במה להאחז בה כי התורה הגבילה לו את המצוה איך לעשות ובמה לקיימה וע"כ יש לו כיס לאחוז ולהאחז בה שיש לה הגדרה שהקב"ה נתן לנו המצוה בדיוק בשולחן ערוך בגמרא במשנה לדעת איך לעשות המצוה נמצא זה הבית יד לתפוס ולהחזיק את המצוה, אבל דברים פנימיים אין בהם הגבלה ואחיזה אין עליהם ציווי והגדרה בדיוק איך להוציא בפועל ואין על זה הגבלה והגדרה וזה נקרא חסרון כיס שחסר לו הכיס, וגם מכיון שהרבה אנשים אינם מבינים כלל את החשיבות של הפנימיות כנזכר לכן צריך הפסוק מאוד לעורר על זה לכן האדם צריך על זה הרבה זירוז וצריך לעשות רק מעצמו רק מרצונו הטוב וצריך הרבה להזהר שהאדם יעשה, וגם צריך זירוז וזהירות שיקלע מה שצריך לקלוע,

אבל אם האדם לא מרגיש את החשיבות בזה אלא שמרגיש שיצא כבר ידי חובתו ומה יש לו עוד לעשות, ומרגיש שעכשיו כבר יש לו זמן של חופש ויכול כבר לעשות מה שהוא רוצה, לא יודע כמה זה חשוב וכמה זה קובע אצל האדם כל הדרגה שלו, כמו שאמרנו שזה כל המטרה של כל התורה כולה להגיע לזה ולכן התורה צריכה לזרז ביותר מפני שיש בה חסרון כיס שאין עליו דבר שמגדיר ומגביל אותו ומה שיתאחז בזה כי לא שייך כנ"ל כי זה צריך לבוא ממש מלבו לגמרי מאמיתות לבו מפנימיות לבבו לכן לא שייך על זה ציווי אלא האדם עצמו צריך להמחיש את זה ולכן האדם צריך לעשות קצת זריזות במצוה עצמה בפועל, וגם צריך להלהיב את לבו בכל מצוה כי בכל מצוה שהאדם עושה יש לו כבר ג"כ הכיס להפנימיות כי יש לו הזדמנות להתעלות בכוח המצוה כמו שאמרנו אבל בתנאי שישים בתוכה משהו צריך לשים בתוכה קצת נשק קצת אבק פצצה איזה כוח כזה איזה כוח חשמלי שיעלה את המצוה צריך להדליק אש צריך להשים את האש בתוך המצוה ואז המצוה עולה למעלה מפני שאש תמיד עולה, אם האדם מכניס אש בתוך לבו בשעה שעושה מצוה זה מה שמעלה את המצוה וגם מעלה את האדם, ואע"פ שהאש יורדת מן השמים, בכ"ז צריך גם להביא אש מן ההדיוט, ואחרי שיביא עכ"פ קצת אש משלו כבר יוסיפו לו אש מן השמים בתוך לבו, תוך המצוה, תוך כדי עשיית המצוה ירגיש יותר ויותר ע"י

השפעה מהשמים ממעל, וזה מה שיעלה את האדם, וזה א"ל הרמז, אש תמיד תוקד אתה בעצמך על המזבח לא תכבה אז היא עולה על מוקדה על המזבח, האדם צריך לעלות את האש כל הלילה.

ואמרתי רמז למה כתוב המ' קטנה שזה דומה למה שכתוב כ' קטנה אצל לספוד לשרה ולבכותה וכתוב במפרשים דרך פשט שלא בכה כל כך מפני שהיתה כבר זקנה לכן היתה הבכיה כי אם מעט ולכן כתוב כ' קטן לרמז שהבכיה היתה מעט, וכמו כן י"ל כאן המם קטנה זה רמז שהאש הוא מעט כלומר ע"פ הרמז אפשר לומר כך היא העולה על מוקדה כלומר המוקדה פירוש האש הבוער בלבו של אדם בשעת עשיית מצוה זה מעלה את האדם אבל יש לדעת שאפילו אש קטן "המוקדה" הבוער בלבו גם על זה אומר הפסוק שלא תזלזל בה לא תחשוב מה כבר שווה ההתלהבות שלי מכיון שאיננו יכול לבעור בלבי אלא מעט התלהבות, ומה זה שוה, האדם לא מרגיש בזה חשיבות אבל זה לא נכון זה טעות, וע"ז הפסוק אומר אפילו אם זה אש קטנה תעשה עכ"פ זה, וזה יגדל עם הזמן כדרכה של האש שמניצוץ קטן הולך וגדל ועולה לאט לאט לתבערה גדולה, ומכל שכן כאן במצוה שיתוסף לך אש מהשמים, וזהו היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה כי בנתיים אצלך בחינת לילה וגלות לכן א"א להתחיל אלא בבחינת תפסת מועט, עד הבוקר כלומר, עד שיהיה לך בוקר עד שתגיע שתאיר לך הבוקר שתהיה בדרגה של חירות אז תהיה אש תמיד זה האש משמים, על המזבח לא תכבה זה יגיע אחר כך, אבל התחלה אפילו באש קטן, זה המצוה.

וכמו"כ לעניננו חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים לכל הפחות במקצת כמה שיכול, האדם צריך להעלות את עצמו כל שנה כשמגיע חג הפסח, וצריך להכין את עצמו לפני פסח למלאות את הלב שלו בתשוקה לשני דברים. א' להרגיש שהוא במצרים שרוצה לצאת, כי אם אדם משלים עם המצב שלו ומרגיש רגוע מהמצב שלו אז אין לו רצון לצאת, וצריך שיהיה לו קודם כל רצון לצאת שאם אינו מרגיש שנמצא בגלות בשביל מה לצאת אם אין לו גלות בכלל, על כן צריך קודם כל לפני פסח להרגיש ולהלהיב את לבו שאני רוצה לצאת מהגלות הזו, הגלות זה הגוף, זה החומר של היצר הרע שלי, זה כל המחשבות הבטלות, המחשבות המפריעות והמונעות את האדם מהלימוד ומעבודת ה' ומפריעות הלב מלהתלהב, מפריע ומונע את הרצון לעליה להתעלות, ובאמת כל זה גם גלות בגוף כשהמחשבות של האדם הם לא כמו

שהוא רוצה, אז באמת זה מביא את האדם לשעמום, אם האדם יושב ולומד ולא מרגיש מספיק טעם וסיפוק בלימוד לא מרגיש מספיק טעם בתפלה לא מרגיש מספיק טעם במצוה אז הוא באמת חי בגלות, זה גלות הכי גדול, שהוא גלות בתוך נפשו, ועל זה צריכים לצאת מגלות, וזה גם תהיה יציאה בגוף, וגם יציאה ברוחניות בפנימיות שני הדברים ביחד,

יש אנשים שלא מרגישים טעם ברוחניות ונדמה להם שחס ושלום אין טעם ברוחניות, זה טעות גדולה ומוחלטת כי באמת אין שום טעם בעולם כמו טעם הרוחני כמו התענוג ומתיקות הרוחני מתוקים מדבש ונופת צופים, ובאמת כל המטרה שהקב"ה ברא את האדם ונתן לנו את התורה כדי להתענג על ה', וכמו שכתב המסילת ישרים להגיע להתענג על ה' והתורה היא התענוג הכי גדול שבעולם אבל האדם שרחוק מזה לא יודע מזה, אבל עכ"ז צריך לפחות להאמין, וצריך לכל הפחות רצון לצאת מזה המצב, ולרצות להגיע לזה בתוך הלימוד שלו בתוך התפילה בתוך כל מצוה, זה העבודה שהאדם צריך להכניס למלאות את הכיס בהתלהבות באש, זה העבודה שאדם צריך אבל לא מחייבים אותו זה רק אם רוצה להיות באמת משהו בודאי שיעשה זה אם אדם מאמין בזה בודאי שינסה לעשות את זה.

והנה בענין שהזכרנו ענין להרגיש תענוג ברוחניות חשוב לדעת שצריכים גם כן לחנך הילדים מתחלה בצורה כזאת ולהעניק להם הרגשה כזאת וכהיום לא כל אחד משים לב לזה לחנך כך ילדיו וגם לא כל מלמד ומחנך משים לב לזה לכן נחוץ לעורר על זה וזה באמת קובע הרבה מאוד להעמיד שלהם, כי דבר שהאדם מרגיש בה תענוג אינו רוצה לעזוב אותה אבל דבר שעושים בכפיה הטבע של האדם שרוצה לברוח ממנה אע"פ שיודע שחייב לעשותה, שאם לא יעשה יקבל עונשים גדולים לאחר ק"ך שנה. בכ"ז טכע החומר של האדם להתחמק מהעול, ובאמת זהו עיקר החינוך מה שמכניסים ללבו של הילד והתלמיד את האהבה להרוחניות והרגשת התענוג בה ואע"פ שכתוב חושך שבטו שונא בנו וככה חייב אדם להתנהג אפילו לגבי ילד טוב שצריך פעם לתת סטירה כדאי' בגמרא (..) בכ"ז יש לדעת כי זה רק תוספת על החינוך כי צריכים להרגיל את הילד ג"כ לחיות עם עול, ככתוב טוב לגבר כי ישא עול מנעוריו, כי אם לא יתחנך לחיות עם עול, אזי חסר לו מהחינוך, כי יגדל באופן שאינו נקרא בן אדם כלל אם לא יחיה עם עול, וכמו שעשה עמנו השי"ת בקבה"ת שאע"פ שהיינו במצב של נעשה ונשמע ולא היה על מה לכוף אותנו עכ"ז כפה עלינו את ההר וכו' כדי

לחנך אותנו עם עול, נמצא ענין זה הוא ג"כ חלק מקבה"ת אבל זה ענין כשלעצמו תוספת על הנעשה ונשמע ועל הקדמת פרשת כה תאמר וגו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו',

וכל זה כלומר ענין השבט והכפיה ה"ז כחלק החיצוני של החינוך וענין הכיס, אבל צריך למלאות הכיס עם הפנימיות שהוא האהבה כנזכר, כי בל"ז ה"ז כנ"ל בהמשל שמקבץ כיסים בלי מטרה לשום בתוכו שום דבר וה"ז כצחוק. ודוגמא, האדם שרוצה לחנך ילד בדרך כלל אם עושה דבר לא טוב נותנים לו מכה נותנים לו עונש, וזה הכל, ומסתפקים בזה, אבל באמת זה לא נכון זה לא החינוך ובודאי שחושך שבטו שונא בנו וצריכים גם את זה, אבל זה רק הכיס, ויש לדעת שאפילו כשהילד עושה איזה עולה וצריכים להענישו, אזי בעת ההוא ג"כ צריכים לשתף ביחד גם האהבה ביחד עם היראה, כלומר, כי גם בזה כשמחנכים אותו עם השבט ה"ז ג"כ רק הכיס החיצוני ובתוך הכיס הזה צריך להכניס בו את הפנימי, ומהו הפנימי שהוא העיקר, זה לדבר על לב של הילד, כדאי' בגמ' דברי חכמים בנחת נשמעים, ומפרשים העולם שכשנאמרים בנחת אזי הם נשמעים ולכן צריך להביא את לב הילד לדרגה שהוא יבין שזה עוול, וזה לא כדאי לו לעשות.

ולפעמים בשעת מעשה צריך לעצור אותו בכח אפילו בלי הסברה וצריך לתת גם מכה ואסור לחשוך את המכה, כי החושך שבטו שונא בנו והילד צריך גם את זה כי האדם נולד ג"כ בפראות ככתוב אדם פרא יוולד, וזה האופן החינוך הנזכר למזג ולשלב את שניהם ביחד, האהבה והיראה, הכיס והפנימי, וזה נקרא חנוך לנער ע"פ דרכו כי דרכו של נער שמקבל דוקא בב' הדברים האלו ביחד כשמדברים גם אל לבו וביחד מטפלים גם עם טבעו וחומרו שהוא פרא כנזכר, זהו שלימות החינוך, כי אם מחנכים רק בא' מב' הדברים אזי חסר חצי החינוך כי חנכו את לבו ולא את חומרו או ההיפוך ואז כשמחנכין בדרך הזאת הנכונה ע"פ דרכו אזי בס"ד ישאר אצלו וגם כי יזקין לא יסור ממנו,

ויש להוסיף עוד פירוש בפסוק הזה שצריכים ללמד את הילד שגם כי יזקין לא יסור ממנו הדרך הזה וימשיך להתנהג כך עם עצמו, שצריך האדם לפעמים לעשות גם לעצמו כדרך הזה שפעמים צריך לעשות קנס לעצמו וגם לכוף את עצמו עם עול, אבל העיקר הוא ביחד עם זה להגיע לדרגה השניה לדרגה של הרצון להלהיב את הלב זה העיקר.

ובזה מתפרש הפסוק כי יש קצת התלבטות במפרשים איך לפרש את זה חנוך לנער על פי דרכו מהו דרכו האם בכפיה או בדבור ומה הקשר עם ההמשך שגם כי יזקין לא יסור ממנו אבל עפ"י הנ"ל שניהם בכלל כי צריך לדבר אליו מאוד באהבה מאוד ברכות כי אם לא לא יתקבל אצלו החינוך, בפרט ילד קטן שלא מבין למה לא טוב מה שעושה בודאי שלא יתחנך בכח לבד, וצריך לתת לו לתוך לבו שיהיה לו הרגשה לדבר הזה, וזה חסר היום בדורנו מאוד מאוד ויש הרבה תלמידים שיושבים בישיבות ואפילו בכוללים לפעמים נמצא שלא מרגיש כל כך טעם בלימוד ובעבודת ה' ובשום דבר ולא מנסה אפילו לעשות משהו, מפני שכך התחנך, והוא מבין שכך זה צריך להיות ולא יודע שיש דרך שני, ועל כן מצוה להודיע להם ולחנכם כך כנ"ל, וקודם כל צריכים להאמין שיש דרך, וצריכים לחפש אותה.

וזוהו חנוך לנער על פי דרכו וכו' כמו שלתינוק אתה צריך לחנכו דווקא על פי דרכו ולהסביר לו באופן שהוא יבין לרדת בתוך הדרגה שלו ולהלהיב את הלב שלו, ואז גם כי יזקין לא יסור ממנה שימשיך לחנך את עצמו באופן הזה, כלומר אתה צריך לתת "דרך חינוך" לילד לא רק חינוך אלא אתה גם צריך לתת לו דרך לחנך את עצמו שגם כשיזקין לא יסור ממנה הדרך שאתה נתת לו, שבעצמו ימשיך לחנך את עצמו בדרך שנתת לו.

אבל אם אתה רק תתן לו את הדרך בכפיה במכות בהכאה אז ממילא הדרך הזה הילד לא ימשיך, הילד סולד מזה, וכשיתבגר יזרוק מעליו את כל העול לא ירצה לסבול את הלחץ, משא"כ אם אתה נותן לו גם את הדרך השני אז גם כי יזקין לא יסור ממנה יחזיק בדרך הזה. וזה היום חסר מאוד לא נותנים מספיק את התמונה לתת לתלמידים הטעם שבתורה, אני לא רוצה חס ושלום לקטרג על אף אחד, אבל חייבים לדעת את כל זה, יש כאן אברכים ומסתמא יהיה חלק מהם מגידי שיעור פעם, לכן צריכים לדעת שהעיקר הוא "לפתוח את הלב" של הילד ללמוד, יתן לו קצת עיון כדי שיבין, אבל רק בדרגה שמסוגל לקלוט ולילך בה גם מעצמו, כי אחרי שהוא יבין וירגיש בו טעם אזי הוא ירוץ כבר אחרי הלימוד מפני שירגיש בה טעם, אבל ברגע שמעניקים אותו בשיעור עם מלא לומדות הפלא ופלא מהחדושים שאני יודע או שאני חדשתי, והמצויינים אולי יבינו, אבל מי יבחון אותם אם באמת מסוגלים לקלוט, אע"פ שיתפעלו המצויינים מהשיעור שלי, אבל מה יצא רווח מזה, ומכל שכן לאלה שלא מבינים, וזה לא בדרגה שלהם לא יהיה כלום מזה, ואדרבה יגרום להם זכאון

במצב רוחם, ולא יתחשקו כבר ללמוד ולהמשיך כי ירגישו שהם לא מסוגלים לא מוצלחים נמצא במקום שיועיל להם ה"ז ח"ו מזיק להם ומוריד אותם ח"ו לגמרי, האם לזה יקרא מחנך ומורה דרך, והתנהגות כזאת ח"ו כבר רבים חללים הפילה,

ע"כ ישום לבו לכלכל דרכיו במשפט ולדבק בדרכיו של הקב"ה, הקב"ה ירד למצרים להעלות את בני ישראל אמר ואנכי ארד למצרים ואנכי אעלה גם עלה, הקב"ה אמר אני ולא השליח הקב"ה בעצמו ירד לתוך מצרים, וגם כהיום אנחנו צריכים להשתוקק לזה ולהכין את לבנו שאנחנו רוצים שהקב"ה יתן לנו את הטעם, ושירד כביכול לדרגה שלנו כמו שעשה ביציאת מצרים כי הקב"ה מבין את הדרגה שלנו, וידבר איתנו את השפה שלנו כדי שנבין, וזה לא יתכן על ידי שליח כי רק ה' יראה ללבב והקב"ה יעלה אותנו ויתן לנו ויעניק לנו קצת תענוג קצת טעם בעבודת ה' ובתורה ובמצוות, ואז אנחנו כבר נקיים הכתוב משכני אחריך נרוצה, מפני שהבאנו המלך חדריו, אם פעם אחת נרגיש את הטעם, אנחנו נרצה כל הזמן רק להכנס לחדרים של הקב"ה, נרוץ כבר להכנס לחדרים יותר ויותר בלי גבול, זה כל המטרה, זה כל העבודה שלנו, וזה היציאת מצרים.

וגם בגאולה העתידה יהי באופן כזה כדאיתא בזה"ק פ' ויקרא שלעת"ל הגאולה תהיה כך שהקב"ה ירד כמו במצרים ירד לתוך הדרגה שלנו בתוך הדרגה הירודה שלנו ויעלה אותנו משם, ומשל למלך שגירש את המטרוניתא את המלכה ואח"כ הולך לתוך השביה ופודה אותה משם ומביא אותה חזרה הביתה איזה כבוד היא מקבלת איזה שמחה שכולם רואים איך שהוא נכנס בתוך הגלות ומוציאה, כך הקב"ה יעלה אותנו מהגלות של כהיום, כמו ביציאת מצרים. וזה מה שאנחנו רוצים שהקב"ה יעשה לנו בליל התקדש החג.

הקב"ה יעזור שנזכה באמת לעשות את ההכנה בשלימות ונזכה לעשות את ההכנה הראויה ההכנה המבוקשת לנו, ונזכה באמת לצאת ממצרים כבר, כמדומה שלא היה זמן שהיה אנשים כל כך בגלות מצרים כמו היום בזמנינו שנמצא אפילו בני תורה כאלה שמרגישים בתוך הלב שלהם שהם במצרים ולא מוצאים את המקום שלהם בכלל, מרגישים את עצמם בתוך מצרים,

על כן עכשיו בעת רצון של חג הפסח ההזדמנות לצאת ולהשתחרר וע"כ צריך לעשות ההכנה כנזכר שקודם כל צריכים להיות בטוחים בעצמם שעכשיו יכולים להשתחרר וחייב לראות את עצמו וכו' נכלל בזה שחייב האדם להאמין שיצא, וכמו שאמרנו שהתורה לא משחק התורה לא מבקשת מאיתנו לעשות הצגה, ואם התורה מחייבת אותנו סימן שבאמת אנחנו יכולים להגיע לזה ושבאמת זה קיים ונמצא דבר כזה שאנחנו יכולים לצאת ממצרים, ורק צריכים לכוון את עצמינו כמו שכתוב ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו להתפלל ולעשות כל מה שביכולתנו לעורר את הרצון שלנו והתשוקה והאמונה שאנחנו באמת יוצאים ואז יהיה אפשר לשמוח, ואם האדם מאמין שלכל הפחות באיזה דרגה שהוא ה"ה יוצא ממצרים עכ"פ במקצת כי בוודאי כאו"א כפי כמה שיכוון את עצמו ואת לבו אפילו אם קצת ג"כ יוצא עכ"פ קצת ובאמת שעם עליה ברוחניות אפילו במשהו הרי זה שווה יותר מכל הון דעלמא וחייב המאמין לשמוח בזה כי שווה לחיות תשעים שנה בעוה"ז אפילו עבור עליה כל שהוא ברוחניות ועל כן אסור להראות זלזול בזה. ועוד יותר מכל זה שאפילו יקבל עתה בליל התקדש חג רק עליה כל דהו יוכל לצמוח מזה ישועה גדולה עם הזמן אם ימשיך ויחזיק בזה כנזכר לעיל שאפילו מקצת אש שיש בלבו יתלהב מזה ג"כ עם הזמן תבערה גדולה יקבל עכ"פ קצת מהשפע הנשפעת בליל התקדש החג ועכ"פ יתעלה קצת ממצבו אז יש לו כבר במה לשמוח, ובזה אנחנו צריכים לשמוח כל שנה ושנה עם היציאה שאנחנו יוצאים השנה.

גם יש לדעת כמבואר בספה"ק שליל הסדר ה"ה השורש להנהגה הרוחנית של האדם לכל משך השנה והמקור של כל הדברים שקורה במשך כל השנה, אבל אנחנו צריכים מאוד להמחיש את כל זה בתוך לבנו. ובזכות זה הקב"ה יעזור שבאמת נצא ממצרים ואלו שכן מרגישים טוב ומשחררים יש להם לשאוף לדבר מה שיותר גדול קצת שבאמת כבר נצא מכל הגלות וליציאת מצרים שאנחנו מחכים לה, שזה הגאולה העתידה, שע"ז הגמרא אומרת שיציאת מצרים כטפילה לגאולה העתידה ובאמת הזמן כבר מחייב אותנו שאנחנו עומדים בפני כ"כ סכנות סכנות בגשמיות וברוחניות שהדור יורד ח"ו כל שנה ושנה ברוחניות ורואים את זה בחוש, ומראים לנו מן השמים את המצב כדי שאנחנו נדע על מה להתכוון מה להתפלל, ואנחנו היום צריכים את זה יותר מבכל שנה להשתוקק לצאת מכל המצרים ובעיקר זה בענין שבתוך כיס כלומר הפנימיות, הלב, להתקרב לה' ואם אנחנו נתחיל להתקרב לה' אין לנו ממה

לפחד, לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך מצב הזמן מחייב אותנו לנדב את לבנו למה שצריך, ולהתכונן עם המחשבות הנכונות להכין את עצמנו שהקב"ה באמת יגאל אותנו בעגלא ובזמן קריב וברצון, וכמו שאנחנו מתעוררים ועושים בלבנו רצון, אז מזה כנגד מזה שהקב"ה יגאל אותנו גם ברצון וברחמים ולא חס ושלום במידת הדין הקשה אלא ברחמים ובחסדים גדולים בב"א.

